

PB-PP | B-7
BELGIE(N) - BELGIQUE

Jaargang 35 // nummer 2 // Juni 2019

Adora

Met vzw O2 gaan we
voor minder CO2

Good practices klimaat

Gezonde Gasten

Netwerk gericht
werken

Jaargang 35 // nummer 2 // Juni 2019

Agora

Is een tijdschrift van vzw Jongerenbegeleiding - Informant

Verschijnt 4 keer per jaar (maart, juni, september en december)

vzw Jongerenbegeleiding - Informant

Neermeerskaai 59A
9000 Gent
0490/44.65.27
www.jo-in.be

Verantwoordelijke uitgever Geert Ginneberge
Bauwerwaan 44 • 9930 Zomergem

Agora is een tijdschrift van vzw Jongerenbegeleiding-
Informant en verschijnt vier maal per jaar (maart, juni,
september en december).

Redactie:

- » Benjamien Calsyn: vzw Jongerenbegeleiding-
Informant
- » Dries Verdonck: Pleegzorg West-Vlaanderen
- » Frances Van Belle: CAW regio Gent-Eeklo
- » Pieter Stock: Miras
- » Marjan Detavernier: Centrum voor Jongeren- en
Gezinsbegeleiding
- » Mieke Lampaert: vzw De patio - 't Groot Hersberge
- » Vanessa Hoste: vzw De Patio - OOOO 't Laar

Eindredactie:

Benjamien Calsyn

Vormgeving:

Mirto Print

Abonnement:

Een jaarabonnement kost €15 (digitaal), €35 (gedrukt)
of €40 (digitaal en gedrukt). Leden van vzw
Jongerenbegeleiding-
Informant ontvangen Agora gratis.
Geïnteresseerden kunnen zich abonneren door contact
op te nemen met onderstaand redactieadres.

Redactieadres:

Agora

VZW Jongerenbegeleiding-
Informant
Neermeerskaai 59A, 9000 Gent
0499/88 37 13 (Benjamien Calsyn)
agora@jo-in.be
www.jo-in.be

Artikels:

Agora is steeds op zoek naar interessante artikels rond
actuele thema's binnen de praktijk van de jeugdhulp.
Geïnteresseerde auteurs kunnen steeds contact opnemen
met het redactieadres. Artikels die voor publicatie worden
doorgestuurd naar de redactie, worden na bespreking
op de redactieraad gepubliceerd in één van de komende
nummers.

De inhoud van de bijdragen weerspiegelt niet noodzake-
lijk het standpunt van vzw Jongerenbegeleiding-
Informant of van de redactieraad en blijft onder de ver-
antwoordelijkheid van de auteur/organisatie.

D/1989/0543/199

Thema: Klimaat

- 04 Met vzw O2 gaan we voor minder CO2**
Dieter Durnez et al.

- 05 Good practices klimaat**
*De Loods, Home Magnolia, Oranjesthuis,
Ruyskensveld, Huis Ter Leye, De Walhoeve*

Thema: Gezondheid

- 06 Gezonde Gasten**
Anneleen Allaert

- 11 Netwerk gericht werken**
Annick Dobbelaere

Andere artikels

- 18 Zakelijk of relationeel hulpverleners?**
Henk Vandaele

- 23 Smart Ateljee**
Evy Vankeirsbilck

- 24 Elke leerling een eigen lat?**
Lieven Boeve

- 28 Wat als werken toch niet leuk was**
Nicolas Desmet

Aankondigingen

- 30 Overlijden**
Vincent Vanhumbeeck, Dirk Meulyzer

- 31 Vreemdgaan**
SAM

Vaste rubrieken

- 32 Boekbespreking**
Benjamien Calsyn

- 34 Jeugdbelevens**
Cachet vzw & Roman

- 35 Hersenspindel**
Hans Paredis

- 36 Informant**

Voorzet

Beste lezer,

We hadden in het kader van het memorandum eind maart contact met artieste Barbara Commeyne met de vraag of zij hiervoor een illustratie wou ontwerpen. We vertrokken van het idee om het beeld 'de toekomst van de jeugdhulp' te schetsen. Eind april kwam Barbara met onder meer onderstaande illustratie aankloppen. Uit dit beeld kwam een lang en dieper gesprek. We moesten toch even slikken toen we dit beeld onder ogen kregen. Het is een heel krachtig beeld dat beklemmt en tegelijk veel vragen oproept.

We zien handen die door muren lijken te breken, die bouwen aan verbanden, zoekend naar menselijkheid. Menselijkheid tussen een netwerk van muren en bedradingen die symbool staan voor de veelheid aan regels die we opleggen, waar mensen (jongeren, hulpverleners, moeders, vaders) soms in verstrikt geraken en waar zij het bos door de bomen niet meer zien. Jongeren die op lange wachtlijsten komen te staan, die niet juist doorverwezen worden en te lang niet de hulp krijgen die ze eigenlijk nodig hebben. Het lijkt een doembeeld veeleer dan een droombeeld. Het is helaas anno 2019 nog altijd de realiteit. Dit zien we, horen we, voelen we uit alle kieren van de sector. Is er dan geen hoop? Zitten we vast in bovenstaand beeld? Of gaan we op zoek naar manieren om muren te slopen, bedradingen te vereenvoudigen, uitgestoken handen met zorg te grijpen en niet te lossen?

We moeten. Het is onze taak en verantwoordelijkheid om dit beeld uit de weg te ruimen want jongeren zijn jongeren, geen cases of labels of delinquenten. Jongeren zijn jongeren en soms botsen zij op problemen waar zij ondersteuning nodig hebben zodat zij kunnen opgroeien, voorbij hun angsten en trauma's of beperkingen.

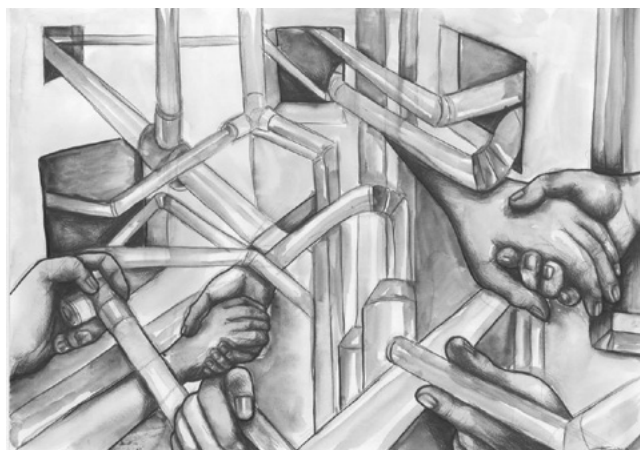
We hebben het volste vertrouwen in onze hulpverleners, laat dit duidelijk zijn. Mensen die met jongeren op kampen gaan, onregelmatige uren kloppen, soms blootgesteld worden aan verregaande agressie, in te kleine gebouwen met te grote groepen moeten werken. Zij zitten mee in dit beeld en reiken handen waar ze kunnen. Wij roepen het **Agentschap Opgroeien** dan ook op om waakzaam te zijn en mee te bouwen aan een gunstig klimaat waarin hulpverleners gesteund worden in hun taak en jongeren de kansen krijgen om het beste uit zichzelf te halen. Dit zal grote inspanningen vergen.

Op de website van het Agentschap lezen we: *'Het agentschap bundelt de krachten om zo veel mogelijk kansen te creëren voor alle kinderen en jongeren en hun gezinnen die in Vlaanderen en Brussel opgroeien. Deze fusie biedt ongelooflijke kansen om kinderen, jongeren en gezinnen in Vlaanderen vanuit een veel breder verhaal te ondersteunen. Of het nu gaat over een kind dat specifieke zorgen nodig heeft in de kinderopvang, een jongere die niet meer thuis kan opgroeien, een gezin dat informatie wil, ... het zal vanuit één agentschap aangeboden worden.'*

Beste Agentschap Opgroeien, wij rekenen op u, net zoals u ook op ons rekent, de duizenden hulpverleners en jongeren die elke dag proberen het onmogelijke in het mogelijke om te buigen.

Beste lezers, we wensen jullie verder nog een voorspoedige rit doorheen 2019 en presenteren jullie hierbij onze juni editie van Agora, veel leesplezier!

Geert Ginneberge
Voorzitter vzw Jo-In

Met vzw O2 gaan we voor minder CO2

Hannah Bohez | VIPA | Brussel
Dieter Durnez | vzw O2 | Wervik

Een tweetal jaar geleden ondertekenden het beleidsdoel WVG, acht koepelorganisaties in de zorg en het Vlaams Energiebedrijf (VEB) het klimaatengagement. Daarin beloven ze – onder andere – 2,09% energie te besparen per jaar, nieuwbouw bijna energie-neutraal (BEN) te maken vanaf 2018 en gratis energiescans aan te bieden aan zorgvoorzieningen. Hannah Bohez van VIPA is een van de coördinatoren van het Klimaatfonds. Dieter Durnez is adjunct-directeur van vzw O2 die een voorziening voor bijzondere jeugdzorg organiseert. Zij leggen uit hoe de eerste energiescans praktisch in hun werk gingen.

Die energiescans kosten normaal gezien ook redelijk wat geld, en dat stond niet bovenaan ons prioriteitenlijstje mocht er geen actie van VIPA geweest zijn.

De eerste scans

“We gingen in zee met het Vlaams Energiebedrijf omdat ze veel expertise in huis hebben”, legt Hannah Bohez uit. “We kozen ervoor om de voorzieningen zo onderbouwd mogelijk de energiebesparende ingrepen te laten uitvoeren. Het gebouwenpatrimonium van WVG is zo uiteenlopend: kinderdagverblijven, woonzorgcentra, ziekenhuizen, instellingen voor jeugdhulp... Een aanpak op maat was nodig, en de scans waren een goede manier om de noden per gebouw te bepalen. In 2018 werden een kleine duizend scans uitgevoerd. De grootste noden die vastgesteld werden, waren vernieuwing van de stookplaatsen, dakisolatie, verlichting en zonnepanelen.”

Een van de eerste scans werd uitgevoerd bij het onthaal-, observatie-, en oriëntatiecentrum (OOOC) van de vzw O2. “Zoals veel voorzieningen hebben we een historische link met een kloosterorde”, vertelt Dieter Durnez. “Een deel van onze gebouwen maakt deel uit van een gewezen school en een oud klooster. Dat zijn vaak ruime gebouwen, maar zonder ingrepen vreten ze energie. Zes of zeven jaar geleden werden die al gedeeltelijk gerenoveerd met steun van VIPA. Desondanks tekenden we toch nog in voor een energiescan. We schrokken ervan hoeveel mogelijkheden er toch nog waren om energie te besparen. Die energiescans kosten normaal gezien ook redelijk wat geld, en dat stond niet bovenaan ons prioriteitenlijstje mocht er geen actie

van VIPA geweest zijn. Nu hebben we wel de mogelijkheid om dat te doen en dat was een hefboom voor heel wat nieuwe initiatieven. Zelfs een aantal zaken waar ik nog nooit van gehoord had, bijvoorbeeld de installatie van een *hot-fillmachine* voor de was. Dan wordt het warme water voor de bestaande wasmachine vooraf opgewarmd op basis van aardgas, en niet op basis van elektriciteit in de wasmachine zelf.”

Duurzame ingrepen vallen niet uit de boot

“Het engagement is dat we alle ingrepen met een terugverdientijd van minder dan vijf jaar sowieso uitvoeren”, zegt Dieter Durnez. “Maar we tekenden ook in voor ingrepen waarvan de terugverdientijd langer dan vijf jaar is, zoals de installatie van dubbel glas, thermostatische kranen op de verwarming in de kamers en zolderisolatie. Die zaken stonden al op ons verlanglijstje, maar vaak komen ze door dringende zaken toch niet bovenaan de prioriteitenlijst. Duurzame ingrepen vallen dan soms uit de boot, maar nu gaan we deze toch uitvoeren.”

“Er komt heel veel op de zorgvoorzieningen af op dit moment”, verklaart Hannah Bohez. “Hoe bewust ze zich ook zijn van het klimaat, het is niet hun hoofdprioriteit. Hun prioriteit is zorg, en daarmee zitten ze vaak al voldoende met de handen in het haar. Dus we hebben het kader zo ondersteunend mogelijk gemaakt. Zowel op vlak van kennis als financieel, als bij de uitvoering.”

Het is fijn te weten dat je objectieve info krijgt van een studie bureau, want van een aannemer kan je daar niet altijd van op aan.

Zo eenvoudig mogelijk

“De scans worden uitgevoerd door een studie bureau”, vertelt Hannah Bohez. “Daarbij hebben we ook geprobeerd de administratie zo eenvoudig mogelijk te maken. Idem voor de financiële kant van de zaak: voorzieningen moeten enkel hun factuur opsturen, en wij doen de rest.” “Dat kan ik bevestigen”, zegt Dieter Durnez. “Het verslag van de scan zelf was ook echt in mensentaal opgesteld. De belangrijke zaken om weloverwogen keuzes te kunnen maken, zijn de terugverdientijd en de investeringskost en de sub-

Met vzw O2 gaan we voor minder CO2

Hannah Bohez | VIPA | Brussel
Dieter Durnez | vzw O2 | Wervik

sities die er tegenover staan. Het is fijn te weten dat je objectieve info krijgt van een studie bureau, want van een aannemer kan je daar niet altijd van op aan. Dat maakte het voor ons makkelijk te beslissen. Klaardere taal kan je niet hebben. Het maakt dat het geen 'avontuur' is: je weet goed waar je aan toe bent."

"Ook voor de uitvoering zijn er raamcontracten voorzien door het Vlaams Energiebedrijf", vult Hannah Bohez aan. "Ook daar word je weer 'ontzorgd' wat de administratie betreft. Het neemt een deel van de papierwinkel weg. Zaken met lange terugverdientijd, zoals vloerisolatie, worden vaak op de lange baan geschoven. Toch proberen we die ingrepen ook te promoten. We willen eerst zorgen dat er minder energie verbruikt wordt, en daarna pas de energie die toch nog nodig is op een duurzame manier opwekken. Dus niet alleen focussen op laaghangend fruit."

We willen eerst zorgen dat er minder energie verbruikt wordt, en daarna pas de energie die toch nog nodig is op een duurzame manier opwekken.

En hoe ziet de toekomst eruit? "We gaan door tot de mid-delen die ons toegekend zijn, op zijn", antwoordt Hannah Bohez. "Daarna is het afwachten wat de nieuwe legislatuur ons brengt, maar we vermoeden dat klimaat toch een prioriteit zal blijven en dat we deze acties ook in de nabije toekomst gaan kunnen verderzetten. Tot nu toe heeft 8% van de voorzieningen ingetekend op de energiescans. Eind 2018 betekende dat 855 energiescans, goed voor 14,17 miljoen besparing aan energiekosten per jaar. Omgerekend is dat goed voor een besparing van 2,09% energie per jaar, of 27% tegen 2030. Maar er is dus binnen zorg en welzijn nog veel potentieel om nog meer zorg te dragen voor het klimaat."

Auteurs en contactgegevens

Hannah Bohez

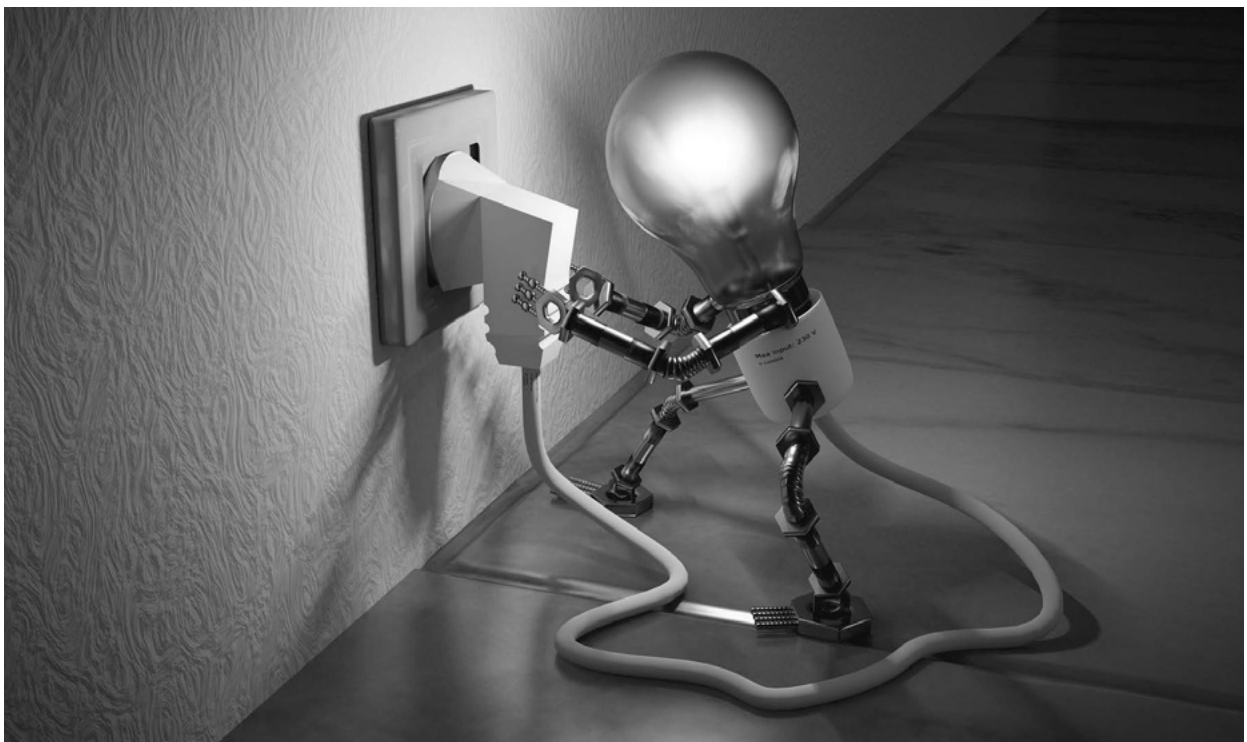
VIPA

hannah.bohez@wvg.vlaanderen.be

Dieter Durnez

Vzw O2

dieter.durnez@vzw-o2.be

Good practices klimaat

We deden vanuit Jo-In een rondvraag bij onze leden met als bedoeling te weten te komen wat organisaties doen rond het thema klimaat. Hieronder vind je heel bondig enkele voorbeelden van good practices bij hen. De bedoeling is leren van elkaar, inspireren en tot actie overgaan. Bij elke organisatie staat een contactadres waarmee je meteen aan de slag kan indien je geprikkeld bent en wil weten hoe de vork van een good practice bij hen in de steel zit.

Oranjehuis:

- » Energiescan
- » Zonnepanelen
- » Nieuwe gascondensatieketels
- » Nieuwe ramen en deuren
- » Plaatselijk vloerverwarming
- » Vervanging halogeen door led
- » Automatische verlichting in gangen
- » Warmtepompboiler voor warm water
- » Thermostatische kranen
- » Afzonderlijke thermostaten per compartiment
- » Isolatie spouwmuur, daken, zoldervloeren
- » Deelname 'Testkaravaan' (Provincie West-Vlaanderen)
- » Subsidie Pendelfonds voor fietsenberging
- » Aankoop elektrische fietsen werk-werk verkeer als alternatief voor wagens voorziening
- » Acties voor medewerkers om minder met de auto naar het werk te komen: car free days - applausonthaal - duurzaam mobiliteitsontbijt)

Meer weten?

didier.bertin@oranjehuis.be

De Loods:

- » Fietsvergoeding voor personeelsleden woon-werk
- » Fietsvergoeding voor jongeren woon-werk/school/stage
- » Afgesloten fietsstalling
- » Mogelijkheid tot douchen en omkleden
- » Afval sorteren samen met de jongeren
- » Minimum 1 maal per week veggiedag

Meer weten?

hans.goudeseune@vzwdeloods.be

Home Magnolia:

- » EPC attest laten opmaken voor onze gebouwen
- » Hieruit volgende aanbevelingen die werden opgevolgd: isoleren van sanitaire buizen en vernieuwen van circulatiepompen
- » Jaarlijkse actie rond energiebesparing (bijvoorbeeld wedstrijd tussen leefgroepen om zo weinig mogelijk energie – water, gas, elektriciteit - te verbruiken)
- » Fietsvergoeding
- » Voorzien van fietsen voor gebruik in leefgroepen

Meer weten?

magnolia.bjb@skynet.be

Good practices klimaat

Ruyskensveld:

- » Gecentraliseerde gasverwarming
- » In sanitaire ruimtes IR-verwarming met tijdschakelaar
- » Maximale isolatie en LED-verlichting
- » PV-panelen
- » Fietsvergoeding woon-werk en werk-werk
- » Voorzien klassieke of elektrische fietsen (alsook laadpunten) en stallingsplek
- » Laadpunt elektrische wagens

Meer weten?

wim.dewulf@ruyskensveld.be

Huis Ter Leye:

- » Ondersteuning bewoners in aankoop van een fiets
- » Ondersteuning bewoners in herstel van een fiets (workshop fietsonderhoud)
- » Aantal fietsen voor medewerkers voor woon-werk en werk-werk verkeer
- » Workshop afval sorteren
- » Duidelijke sorteerpictogrammen in de voorziening

Meer weten?

isoldevandenbergh@huisterleye.be

De Walhoeve:

- » Energiescan
- » Vervanging halogeenlampen door ledlampen
- » Gebruik regenwaterputten en een regenwaterpomp (voor onder andere toiletten)
- » Renovatie hoofdgebouw en schuurgebouw met focus op isolatie
- » Fietsvergoeding voor woon-werk verkeer
- » Mogelijkheid tot douchen en omkleden
- » Goede stalplaatsen voor fietsen
- » Aankoop elektrisch ondersteunde bakfiets met steun van Cera waarmee 6 jonge kinderen kunnen worden vervoerd.
- » Vervanging twee oude diesel-dienstwagens door één nieuw voertuig
- » Acties rond correct sorteren van afval
- » Kippen verkleinen het aandeel keukenafval

Meer weten?

mario.clemmens@dewalhoeve.be

GEZOND OP KAMP

Over gezond eten, (niet) roken en bewegen op kamp

Anneleen Allart | Vlaams Instituut Gezond Leven | Laken

De zomervakantie lonkt. En daarmee ook het goede weer, verlof en natuurlijk: de kampen. Heel wat jeugdhulporganisaties trekken er binnenkort op uit om ergens te velde hun tenten op te slaan of zich te installeren in een kamphuis. En dat hoeft helemaal geen ongezond uitje te worden. Want ook op kamp kan je werken aan en rond gezondheid, op een losse en leuke manier. Hoe je dat doet? Het Vlaams Instituut Gezond Leven zet je op weg.

Energie voor twee graag!

Dat er flink wat bewogen wordt op de meeste kampen, is geen overdrijving. Sport en spel zijn er dagelijkse kost. Net daarom is gezond krachtvoer superbelangrijk op kamp. Dat krikt het energiepeil van de kamperende jeugd op. Maar: overdrijf hier niet in. Wring je niet in allerlei bochten om álle voeding op kamp gezond te willen maken. Dat heeft misschien een averechts effect. Zoek naar een goede mix tussen gezonde voeding en sporadisch een minder gezond zijnsprongetje. Op kamp gaan is ook vakantie. En daar hoort bij: jezelf en de kinderen en jongeren af en toe verwennen met iets minders gezonds.

Suggesties voor een gezond weekmenu op kamp:

- » 5 dagen aardappelen, waarvan 1 keer frietjes, kroketten ... (Hoeft niet, maar smaakt altijd)
- » 2 dagen rijst of pasta, bij voorkeur volkoren varianten
- » 7 dagen groenten (bij de warme maaltijd 150 g voor kinderen tot 12 jaar en 200 g voor jongeren en volwassenen). Wissel warme en koude of rauwe groenten af. Gebruik seizoensgroenten, die zijn goedkoper en duurzamer. In juli en augustus heb je enorm veel keuze: <https://www.gezondleven.be/files/voeding/Gezond-Leven-2017-gezond-weekmenu.pdf>. Probeer ook groenten los van de warme maaltijd te geven. Zoals soep bij de broodmaal-

tijd, groentespread als beleg of knabbelgroenten met dipsaus als aperitief.

- » 7 dagen fruit (2-3 stukken per dag): denk aan fruitsla als dessert, een watermeloen, een appel voor tijdens de dagtocht ...
- » Veel water drinken: water met een smaakje smaakt écht naar meer (bv. met stukjes fruit erin). Bevroren fruit kan ook als smaakvol ijsblokje gebruikt worden.
- » Geef de voorkeur aan bruin brood en varieer met het beleg. Ook groenten en fruit zijn lekker op de boterham. Meer inspiratie? Kijk op <https://www.gezondleven.be/themas/voeding/evenwichtige-gezonde-maaltijd/gezonde-lunch>. Op <https://www.gezondleven.be/themas/voeding> vind je meer info.

Klassiekers met een hoek af

Natuurlijk zijn er de alom bekende klassiekers die de grote kamphonger stillen. Spaghetti, barbecue ... Ze zorgen vast voor een glimlach op heel wat hongerige gezichten. Maar weet: ook voor die onmisbare kampgerechten zijn gezondere versies beschikbaar. En ze zijn lekker.

Tips voor gezonde recepten of varianten van klassiekers vind je op www.gezondedrukte.be. Een voorsmaakje:

- » spaghetti bolognese met (verstopte) groenten
- » chili con carne waarbij je een deel van het gehakt door linzen vervangt
- » chili sin carne
- » groentesatés op de barbecue
- » knotsgekke groentepuree
- » ...

Een portie gezond, alsjeblieft!

Als kookploeg of begeleider een gezonde maaltijd op de borden toveren? Da's één ding. Kinderen en jongeren ervoor warm maken? Da's iets anders. Toch moet je het niet altijd ver zoeken. Want je kan gezonde voeding ook aan bod brengen in de geplande activiteiten. Organiseer een 'fruitbingo' of rooster samen ananas op een kampvuurtje met gamellen. Sfeer verzekerd. Of wat denk je van een 'voeldoos' vol raar aanvoelende groenten en vruchten waarop de kinderen een naam moeten plakken? Dat kan ook hilarisch zijn. Het klassieke 'appel happen' aan een touwtje of in een kom water is eveneens een voltreffer. Zo ben je educatief bezig rond gezonde voeding. En het is nog leuk ook!

Tip: Plan al in je kampdraaiboek welke activiteiten je kan doen waarbij gezonde voeding aan bod komt. Je kan eigen-

GEZOND OP KAMP

Over gezond eten, (niet) roken en bewegen op kamp

lijk op elke kampdag iets doen rond gezonde voeding. Soms expliciet, soms subtiel: een quiz in elkaar boksen of een fruitsaté als tussendoortje inplannen. Is je draaiboek al gemaakt, bekijk dan aan welke activiteit je gezonde voeding kan koppelen, zonder daar veel moeite voor te moeten doen.

Laat geen twijfel mogelijk over roken

Geef het goede voorbeeld, werk mee aan 'Generatie Rookvrij'!

Op kamp zijn er altijd wel jongeren of begeleiders die roken. Als je als begeleider rookt, doe je dat beter niet samen met rokende jongeren, of in het zicht van niet-rokers. Het beste voor jezelf en voor anderen is natuurlijk helemaal niet roken. Geef het goede voorbeeld, want zien roken doet roken. Uit onderzoek blijkt dat kinderen gedrag kopiëren. En dat geldt ook voor roken. Als kinderen en jongeren anderen zien roken, dan zien ze dat als normaal of zelfs als aangenaam en niet als een dodelijke verslaving.

Toon met jouw jeugdhulporganisatie het goede voorbeeld, toon dat je achter 'Generatie Rookvrij' staat. Dit nieuwe kader werd in het leven geroepen door belangrijke gezondheidsorganisaties in ons land met als doel: een samenleving creëren waarin elk kind rookvrij kan opgroeien. Intussen scharen zich hier al meer dan 50 organisaties achter. Niet verwonderlijk, want kinderen moeten kunnen spelen en zich amuseren in omgevingen waar niet gerookt wordt.

Roken: goede afspraken, goede vrienden

Veel jeugdhulporganisaties hebben al regels en afspraken met jongeren over roken. Roken is een hardnekkige verslaving. Het is dus goed mogelijk dat degenen die al roken niet zonder kunnen. Met degenen die niet zonder sigaret kunnen, maak je best extra afspraken die gelden als je op kamp gaat: waar en wanneer mag er gerookt worden? Hoeveel sigaretten per dag? Waar worden de sigaretten bewaard? Belangrijk is om deze afspraken samen met de rokers te herhalen en indien nodig extra of nieuwe regels te maken. Het uitgangspunt blijft echter wel dat roken ontmoedigd wordt, zeker bij niet-rokers.

GEZOND OP KAMP

Over gezond eten, (niet) roken en bewegen op kamp

Organiseer een overleg met de rokers in de groep aan het begin van het kamp om deze afspraken te bespreken. Als er begeleiders zijn die roken, begeleiden zij best dit overleg. Zij kunnen mee spreken uit ervaring en zullen daardoor bij de jongeren minder weerstand oproepen. Benadruk dat jullie vooral willen voorkomen dat andere jongeren ook beginnen roken, dat het niet is om rokers te straffen. Laat de jongeren nadenken hoe jullie dit zouden kunnen doen op kamp. Geef zelf als begeleider ook een paar voorbeelden (zie kader). Schrijf de gemaakte afspraken nadien elk op een klein papiertje en steek dit bv. in de portefeuille, zodat ieder ze bij zich heeft, maar de niet-rokers er niet mee in aanraking komen.

Voorbeelden van goede afspraken:

- » Bij voorkeur wordt er niet gerookt op het kampterrein. Maar als dit omwille van veiligheid bv. niet mogelijk is: spreek dan een plaats om te roken af op het terrein, maar zeker buiten het zicht van andere kinderen en jongeren.
- » Als je werkt met een bezoekdag, zorg dan dat de bezoekers ook deze afspraken kennen en ook enkel op de afgesproken plaats roken, buiten het zicht van anderen.
- » Voor zij die niet zonder kunnen, mag roken enkel tijdens bepaalde pauzes: na het ontbijt, na de lunch en na het avondmaal. Zeker niet tijdens de activiteiten.

Geef ook aan wat het gevolg zal zijn als er afspraken of regels overtreden worden. Dat geeft structuur en duidelijkheid.

Maak van de rokerszone geen gezellige ruimte. Zet er bijvoorbeeld geen zetels en een tafeltje. Probeer er voor te zorgen dat de rookpauzes ook geen groepsmomenten worden. Dat gevaar is er als de meerderheid van een groep rookt. Tijdens de rookpauzes blijven er dan bv. 2 niet-rokende jongeren alleen achter. Je kan dit vermijden door de rokers telkens alleen of per twee te laten roken, en niet allemaal samen. Als jongere wil je bij de groep horen en het gevaar voor de niet-rokers zit er in dat zij ook zullen mee roken wanneer zij zich uitgesloten voelen.

Wat met de e-sigaret?

De wet beschouwt de e-sigaret als een gewone sigaret. Ze is dus niet welkom in rookvrije omgevingen. Het gebruik van de e-sigaret, met of zonder nicotine, is verboden op alle plaatsen waar een rookverbod geldt. Gebruik dus op kamp dezelfde regels en afspraken als die voor de klassieke sigaret.

Wat met de waterpijp?

Sommige jongeren nemen graag een waterpijp mee op kamp, vooral voor de gezelligheid. Maar de waterpijp is zelfs schadelijker dan de sigaret of e-sigaret. Een waterpijpsessie, die 20 tot 60 minuten duurt, staat gelijk aan het roken van 2 pakjes sigaretten. Laat dus geen waterpijp toe op kamp.

Meer info vind je op:

- » www.smartstop.be
- » www.generatierookvrij.be

Bewegen, bewegen, bewegen!

Bewegen is goed voor lichaam én geest. Je voelt je er fysiek fitter door en het geeft je mentale gezondheid een ferme boost. Andere pluspunten: het bevordert sociaal contact, zorgt voor meer zelfvertrouwen en voor een betere aanpak van stress en angsten. Tijdens het bewegen worden ook sociale vaardigheden ontwikkeld, zoals samenwerken. Allemaal aspecten die begeleiders van jeugdhulporganisaties willen stimuleren bij kinderen en jongeren. Het voordeel van beweging is dat je deze aspecten op een informele manier positief beïnvloedt, zonder dat kinderen en jongeren dit zullen ervaren als echte ‘hulpverlening’. Maak daar handig gebruik van op kamp!

Een kamp is het geknipte moment om samen veel te bewegen. Actieve en competitieve of groepsversterkende spelletjes zijn daar een goed voorbeeld van. Maar ook een ‘walking dinner’ in plaats van de klassieke tafel-en-stoelen-opstelling kan leuk en gezond zijn.

Helemaal klaar om er op uit te trekken intussen? Of zit je nog met vragen, vertwijfelingen of wil je graag een ei of iets anders kwijt? Laat het ons zeker weten.

Maak er een fijn, bewogen en gezond gekamp van!

Auteur & contactgegevens

Anneleen Allart

Vlaams Instituut Gezond Leven
Gustave Schildknechtstraat 9 1020 Laken
anneleen.allart@gezondleven.be
www.gezondleven.be

Crosslink WINGG: expertise-uitwisseling met jeugdhulp en de eerste lijn

Annick Dobbelaere | Crosslink WINGG | Roeselare
Cedric Kemseke, Erwin Vlerick, Bart Portier, Sofie Vandewiele

Op 30 maart 2015 werd de ‘Gids naar een nieuw geestelijk gezondheidsbeleid voor kinderen en jongeren’ door de Interministeriële Conferentie Volksgezondheid goedgekeurd. Daarin werd de basis gelegd voor een nieuw geestelijk gezondheidsbeleid (2015-2020) dat uitgaat van de noden van kinderen en jongeren met psychische of psychiatrische problemen en hun context. Je kan een integrale versie van De Gids bekijken via de website www.psy0-18.be. Het werken met programma’s gerealiseerd door provinciale netwerken geestelijke gezondheid voor kinderen en jongeren staat centraal binnen dit nieuwe beleid. Meer bepaald komt het daarbij neer op het provinciaal verbinden en afstemmen van de goede praktijken die nu al bestaan en daarnaast vormgeven aan een bijkomend aanbod dat tegemoetkomt aan de grootste noden op het terrein.

WINGG staat voor het West-Vlaams Integrerend Netwerk Geestelijke Gezondheidszorg voor kinderen, jongeren en hun context.

WINGG

In West-Vlaanderen werd in september 2015 WINGG boven de doopvont gehouden. WINGG staat voor het West-Vlaams Integrerend Netwerk Geestelijke Gezondheidszorg voor kinderen, jongeren en hun context. Algemene info over het netwerk of meer specifiek ook over het bijkomend aanbod kan u vinden op onze website www.wingg.be. Aansluitend op de vorming van de netwerken in 2015 stond binnen het nieuwe geestelijke gezondheidsbeleid de ontwikkeling van een aantal zorgprogramma’s centraal. Zo kregen de netwerken als eerste opdracht een programma Crisis en een programma Care (langdurige zorg) uit te werken. Voor WINGG werden deze zorgprogramma’s op 1 september 2016 opgestart. In een volgende beweging werd de focus gelegd op een programma CROSSLINK met als doelstelling om voor partners uit de hele provincie ‘consult & advies’ en ‘vorming & deskundigheidsbevordering’ te bieden omtrent de geestelijke gezondheid van kinderen, jongeren en hun context en om de ‘intersectorale uitwisseling van expertise’ aan te moedigen. Vanuit die optiek zet Crosslink heel hard in op het versterken van bestaande

netwerken rond kinderen en jongeren en proberen we onder meer doorverwijzingen naar meer gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg te vermijden of zorgen we voor een gepaste toeleiding wanneer die gespecialiseerde zorg toch aangewezen blijkt. De manier waarop we dit programma in West-Vlaanderen uitgebouwd hebben en op welke manier je als professionele hulpverlener mogelijks een beroep kan doen op dit nieuwe aanbod kan je hieronder lezen. Crosslink in West-Vlaanderen bestaat uit 2 luiken: consult en advies en vorming en deskundigheidsbevordering.

Consult en advies

Binnen het luik **consult en advies** kunnen hulpverleners uit de niet-gespecialiseerde (geestelijke) gezondheidszorg vragen stellen over kinderen en jongeren met een (vermoeden) van een psychische problematiek. Dit kan gaan over inhoudelijke vragen, zoals: ‘Een kind stelt seksueel grensoverschrijdend gedrag in de leefgroep, hoe moeten we hier als begeleiders op reageren?’. Daarnaast kunnen er vragen gesteld worden in functie van toeleiding naar gespecialiseerde diensten. Bijvoorbeeld: ‘We zoeken een psychotherapeut in regio Zuid-West-Vlaanderen voor een meisje van 17 jaar met een trauma en een verstandelijke beperking’.

Er wordt via een telefonisch contact samen gezocht naar mogelijke antwoorden op deze vragen. Indien gewenst kan er ook een 1-op-1 consult plaatsvinden om deze zaken te bespreken. Via een telefonische permanentie zijn we op weekdays, behalve op woensdag, te bereiken. De permanentie wordt bemand door medewerkers die werken binnen de gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren, namelijk de centra geestelijke gezondheid en de centra ambulante revalidatie. De vragen die we binnenkrijgen handelen over uiteenlopende problematieken: hechtingsproblemen, gedrags- en emotionele problemen, suïciderisico, KOPP (kinderen van ouders met een psychische problematiek), autisme, trauma...

Crosslink in West-Vlaanderen bestaat uit 2 luiken: consult en advies en vorming en deskundigheidsbevordering.

Crosslink WINGG: expertise-uitwisseling met jeugdhulp en de eerste lijn

---

Voorbeeld van een casus:

Een begeleidingstehuis belt op in verband met een jongen van 11 jaar. Hij is als baby uit zijn gezin gehaald door de JRB omwille van de ernstige psychiatrische problematiek bij beide ouders. Initieel is de jongen in een pleeggezin geplaatst maar moeder was hier erg tegen en na een tijdje in het pleeggezin is hij in een begeleidingstehuis geplaatst (waar hij tot op vandaag nog verblijft).

De jongen zit erg in de knoop met de plaatsing en heeft veel vragen hierrond. De jongen volgt les in het bijzonder lager onderwijs, type basisaanbod. Hij hangt graag rond bij oudere jongens die geniepig gedrag stellen.

Hij vertelt vaak fantastische verhalen die heel reëel overkomen, maar allesbehalve waar zijn. Dit gaat bijvoorbeeld over de invulling van de weekends bij moeder of bij vader of spectaculaire activiteiten waaraan hij zou deelgenomen hebben. Hij gelooft zijn verhalen zelf en gaat erg op in zijn fantasie. Moeder zou ook heel wat verhalen vertellen die niet kloppen.

Er is in het verleden éénmalig een consult bij een kinderpsychiater doorgegaan. Binnen het begeleidingstehuis is er extra ondersteuning gekomen via zijn IB en de psychologe, maar er kon onvoldoende continuïteit geboden worden. Er werd ook al beroep gedaan op TEJO, maar hij bracht er niets en dit werd stopgezet.

Het begeleidingstehuis vraagt zich af hoe ze best reageren op zijn verhalen. Moeten ze hem confronteren met de waarheid? Ze hebben schrik dat de band met hem hierdoor onder druk zal staan. Moeten ze hem terug aanmelden voor psychotherapie? De jongen spreekt niet graag.

Binnen het luik consult en advies kunnen hulpverleners uit de niet-gespecialiseerde (geestelijke) gezondheidszorg vragen stellen over kinderen en jongeren met een (vermoeden) van een psychische problematiek.

Advies:

- » Probeer de jongere ruimte te bieden om zijn verhaal te vertellen maar breng tegelijkertijd ook de realiteit voldoende in. Bij het beluisteren van zijn verhaal is het belangrijk om op zoek te gaan naar de onderliggende boodschap: wat wil hij eigenlijk duidelijk maken? Zegt

het iets over zijn zoektocht naar zijn identiteit? Zoekt hij aandacht? Betekent het iets over zijn relatie met zijn ouders? Het is belangrijk om niet zomaar mee te gaan in zijn fantasie en de grens met de realiteit te trekken. Stel zijn verhaal af en toe in vraag op een niet-confronterende manier en zonder in discussie te gaan of zijn verhaal al dan niet waar is.

- » Indien de grens tussen realiteit en fantasie onvoldoende gemaakt wordt, is er kans op het ontwikkelen van psychopathologie. We denken hierbij concreet aan problemen op vlak van identiteitsontwikkeling en realiteitstoetsing, risico op het ontwikkelen van psychose. Het is belangrijk om met deze jongen te werken vanuit de relatie die je met hem hebt. Deze gesprekken worden het best opgenomen door een begeleider met wie hij een goede band heeft en die hij vertrouwt.
- » Individuele psychotherapie lijkt aangewezen gezien zijn kwetsbare ontwikkeling op vlak van hechtingsrelaties. Er kan gewerkt worden rond zijn vragen m.b.t. de plaatsing en zijn identiteitsontwikkeling. Dit wordt het best extern georganiseerd zodat hij de ruimte en vrijheid heeft om over zijn ouders, zijn plaatsing, etc. te praten. Aanmelden kan bij een CGG of een privé-therapeut. Creatieve therapie is mogelijks een beter aanbod dan gesprekstherapie. Kan er eventueel een aanbod gedaan worden door de psycholoog verbonden aan de school?

Wanneer een telefonisch advies niet voldoende is, kan men ook een teamondersteuning aanvragen rond deze casus. Een teamondersteuning of intervisie vanuit Crosslink kan tevens ook telefonisch aangevraagd worden. Wat doen we precies in deze intervisie? In de casusgerichte intervisiemomenten met collega-hulpverleners uit de jeugdhulp, gaan Crosslink medewerkers hun expertise inbrengen rond ontwikkelingspsychologie en -pathologie bij kinderen, jongeren en hun context.

Daarnaast staat Crosslink in voor de procesbegeleiding van de intervisie. Omgekeerd gaan we ervan uit dat deelnemers aan een intervisie uit de jeugdzorg hun (ortho)pedagogische deskundigheid in het begeleiden van hun doelgroep inbrengen. Zo verlenen beide groepen elkaar consult: de inbrenger van een praktijksituatie als consultvrager, de intervisiegenoten als consultgevers. En wie weet kunnen we elkaar ook helpen opmerken waar de blinde vlekken zitten, de zaken die je geneigd bent over het hoofd te zien, maar die anderen wellicht wel waarnemen. Intervisie gaat om het individueel en collectief leren reflecteren, het vermogen en de bereidheid om – rond een casus - kritisch naar je eigen handelen te kijken en je af te vragen: waarom je

Crosslink WINGG: expertise-uitwisseling met jeugdhulp en de eerste lijn

de dingen doet zoals je ze doet, wat je motieven daarbij zijn en welke overwegingen daarbij een rol spelen.

We streven ernaar een positief feedbackklimaat te ontwikkelen waarin kwaliteiten bij mekaar worden benoemd en zelfs een kritische noot kan worden gemaakt. De nadruk ligt dus op de onderlinge ondersteuning om zo beter de eigen situatie en het eigen handelen te doorgronden.

Voor welke casussen?

Meermaals kunnen we vaststellen dat begeleiders in de jeugdzorg geconfronteerd worden met kinderen, jongeren en ouders met ernstige en moeilijke pathologie van geestelijke gezondheid, gehechtheid, vroegkinderlijke traumatisering en relationeel functioneren. Dit uit zich vroeg of laat in een moeizame werkrelatie met begeleid(st)ers, (extreme) gedragsproblemen, wegglooptgedrag, ... Veelal communiceert het kind/de jongere door 'projectieve identificatie' van wat er zich in zijn of haar binnenwereld afspeelt wanneer het kampt met gehechtheidsstress. Dit zijn zeker vragen die kunnen gesteld worden voor de teamondersteuning.

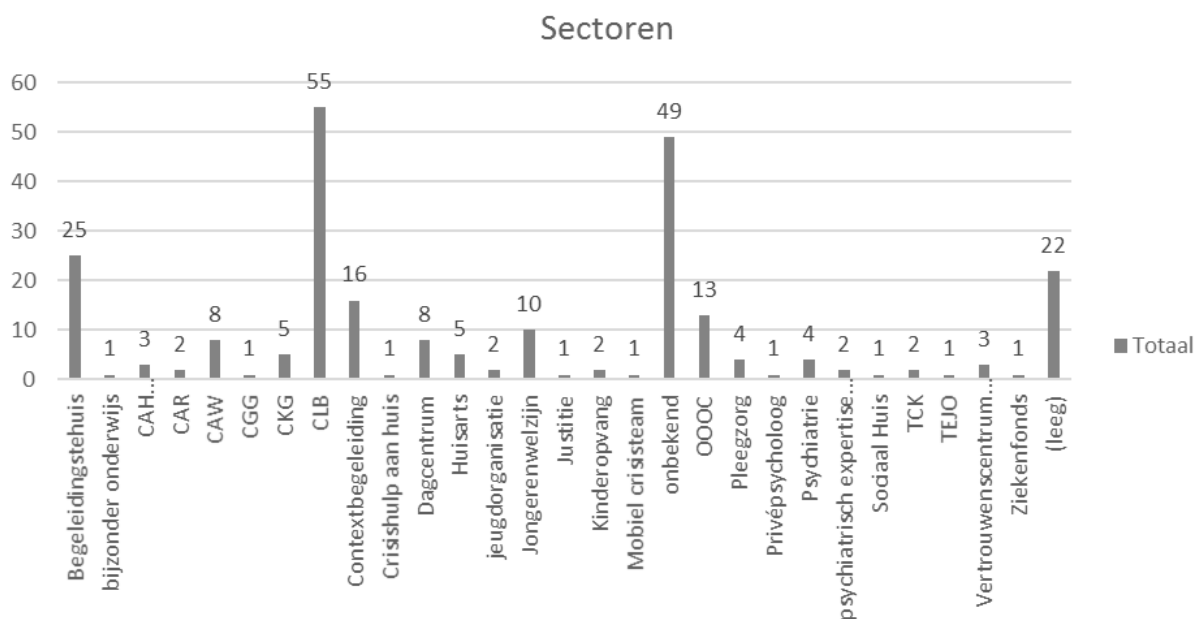
In een volgende paragraaf stellen we een *werkwijze* voor die in intervisies (hechtingsproblematiek) kan worden ingezet. (Gundrum, 2004)

Bevorderen van een mentaliserende begeleidingsstijl

Als procesbegeleider vertrouwen we erop dat de groep tot iets zal komen door samen te zitten en dingen te delen. Door eigen gevoelens uit te spreken krijgen opvoeders er meer contact mee en wordt wat ze ervaren ook helderder. Dit delen met collega's biedt resonantiemogelijkheden en herkenning voor anderen. Individuele gevoelens worden gezamenlijk werkmateriaal voor reflectie en actie. Daarom is het van belang iedereen aan tafel te mobiliseren om zijn/haar ervaringen met het kind/systeem in te brengen. De nadruk ligt daarbij op gevoelsvragen en we proberen de beleving van de begeleid(st)er op tafel te krijgen, het niveau onder de feiten, dat wat meestal niet uitgesproken wordt...

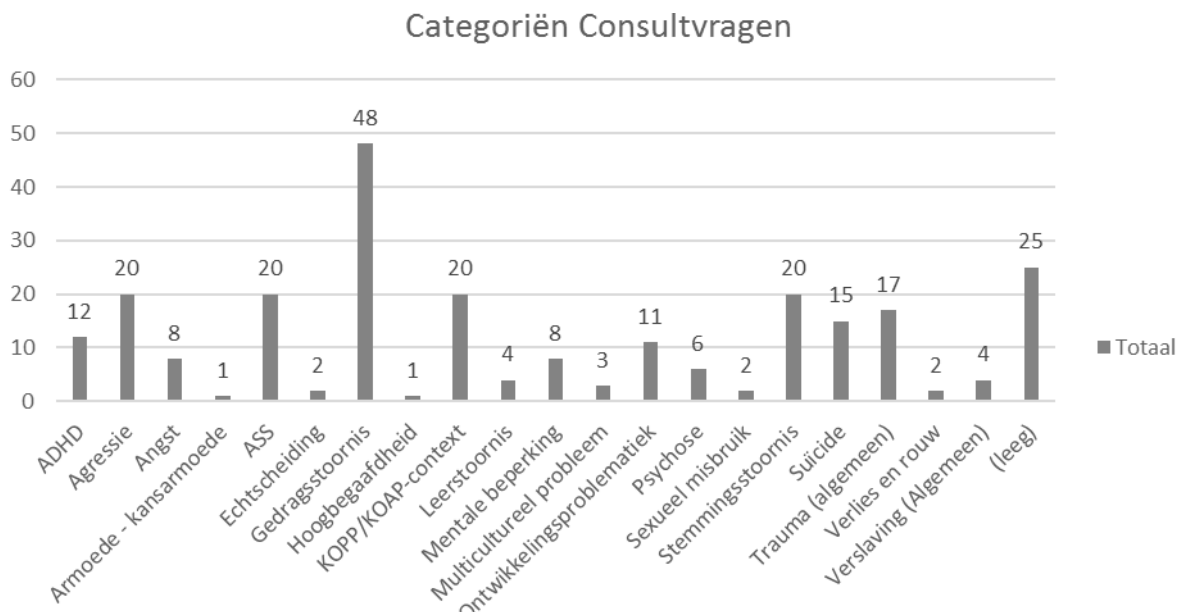
We spreken niet vanuit het gedrag van het kind, maar vanuit wat het kind de begeleid(st)er laat voelen (= net wat niet lukt voor het kind om te verwoorden). Het is de vraag stellen: 'wat doet dat met mij als begeleid(st)er?' De begeleid(st)er wordt als spreekbuis van wat het kind mogelijks ervaart. Vaak gaat begeleiding voorbij aan dat emotionele stuk van het kind, wij helpen hen in een aantal stappen dit te zien, te benoemen, te erkennen en te vertalen in hun handelen t.a.v. het kind.

We geven ook graag wat **cijfers** mee:

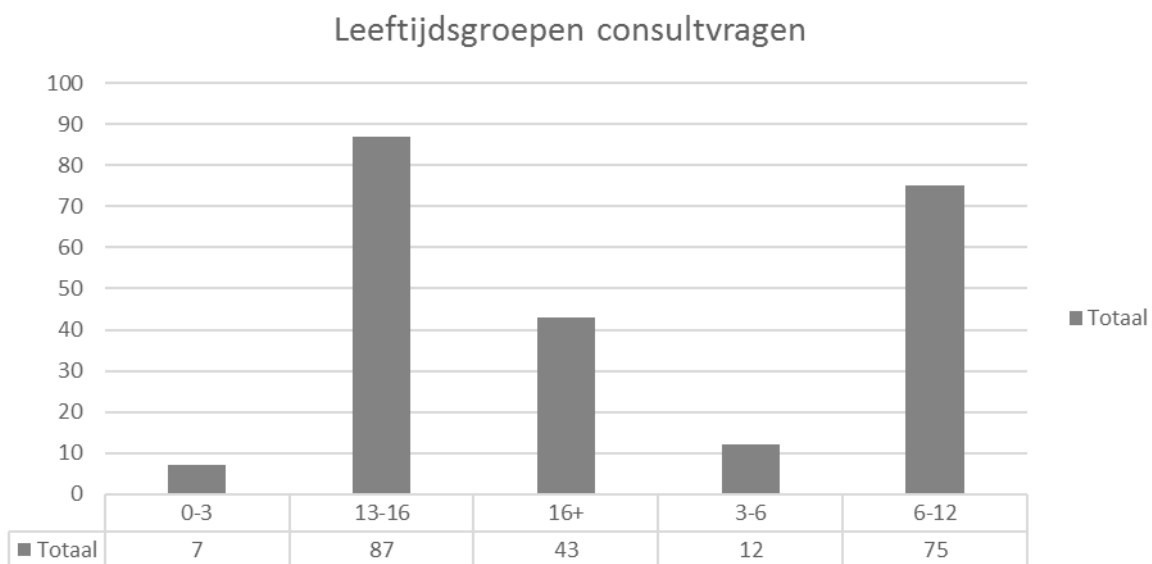

Grafiek 1: de sectoren die ons contacteerden en waarbij advies werd geformuleerd en/of teamondersteuning werd gedaan.

Crosslink WINGG: expertise-uitwisseling met jeugdhulp en de eerste lijn

Grafiek 2: De categoriën waarrond consultvragen gesteld worden

Grafiek 3: De leeftijdsgroepen waarbinnen we consultvragen krijgen

Crosslink WINGG: expertise-uitwisseling met jeugdhulp en de eerste lijn

Vorming en deskundigheidsbevordering

Het tweede luik van Crosslink bestaat uit **vorming en deskundigheidsbevordering**. Dit is een provinciaal knooppunt dat vragen naar vorming rond thema's over geestelijke gezondheid van kinderen en jongeren bundelt en van waaruit er initiatieven genomen worden op vlak van intersectorale vorming, opleiding, stage, personeelsuitwisseling...

Ons aanbod bestaat uit eigen vormingspakketten. Zo ontwikkelden we drie vormingspakketten die we willen aanbieden aan iedereen uit de niet-gespecialiseerde GGZ-voorzieningen die werken met kinderen en jongeren. We streven er naar om informatie en vaardigheden op maat van de voorziening aan te reiken. We hebben een vormingspakket rond:

- » Basisinterventies bij kinderen en jongeren met een (vermoeden van een) psychische problematiek
  - » Hechtingsproblemen in de leefgroep- ASS in de leefgroep
- Deze vormingspakketten worden gegeven door medewerkers uit de verschillende centra geestelijke gezondheidszorg West-Vlaanderen en de centra ambulante revalidatie, met

andere woorden mensen vanop de werkvloer. We kiezen er niet voor om heel veel theoretische kaders te geven maar eerder voor een interactieve, praktische vorming met waar mogelijk tips en adviezen. Tevens willen we ook mee helpen nadenken over hoe je die kan implementeren in het team. Dit kan eventueel ook door kort na de vorming een teamondersteuning van het consult- en adviesteam aan te vragen.

In 2018 gaven we reeds 3 vormingen vanuit Crosslink. Zo brachten we op de teamdag van pleegzorg een vorming rond hechting. Voor de medewerkers van 1 gezin, 1 plan gaven we basisinterventies en dezelfde vorming gaven we ook voor een vrijwilligersorganisatie. 2019 ziet er veelbelovend uit, er lopen reeds heel wat aanvragen binnen.

Daarnaast kunnen er ook rond andere thema's vormingen aangevraagd worden, hierbij kan eerst gekeken worden of er in de provincie reeds een aanbod bestaat. Hiervoor werd een poule met medewerkers aangelegd die nu reeds vormingen geven. Wanneer er geen aanbod is, kan er beslist

Crosslink WINGG: expertise-uitwisseling met jeugdhulp en de eerste lijn

worden om dit te ontwikkelen vanuit Crosslink.

We zijn ook organisator van een aantal open vormingen. Deze staan open voor hulpverleners uit verschillende sectoren (bijzondere jeugdzorg, VAPH-voorzieningen, CLB's, ...).

Zo organiseren we elk jaar een driedaagse vorming rond KOPP/KOAP (kinderen van ouders met een psychische problematiek/ afhankelijkheidsproblematiek). Deze vorming wordt verzorgd door medewerkers van Familieplatform en/of experts uit de eigen provincie en worden in alle provincies georganiseerd door de netwerken kinderen en jongeren.

Begin 2019 hadden we ook een studiedag in samenwerking met Exentra over hoogbegaafdheid en geestelijke gezondheid bij kinderen en jongeren.

Een andere methodiek voor deskundigheidsbevordering is Vreemdgaan. Vreemdgaan is een methodiek die ontwikkeld werd in Oost-Vlaanderen in 2013 en nu in alle provincies door de netwerken kinderen en jongeren werd overgenomen. Wij werden hierbij ondersteund door SAM vzw, steunpunt mens en samenleving, die een Vlaamse website ontwikkelde www.vreemdgaan-wisselleren.be

De methodiek 'Vreemdgaan' is een vorm van wisselleren en moedigt medewerkers binnen het zorglandschap in Vlaanderen aan om een kijkje te gaan nemen in een andere organisatie dan waar ze werkzaam in zijn. Op die manier kan je de buurorganisatie waarmee je regelmatig samenwerkt of naar verwijst beter leren kennen en expertise uitwisselen.

Vanuit West-Vlaanderen richten we ons in eerste instantie naar hulpverleners uit het brede welzijnslandschap die werken met kinderen en jongeren met een psychische kwetsbaarheid en hun context. Vreemdgaan-Wisselleren richt zich tot heel wat sectoren: Geestelijke Gezondheid, Integrale jeugdhulp (VAPH, Jongerenwelzijn, CLB, Kind en Gezin, CAW & CGG), Time-Out projecten, mutualiteiten en eerstelijnsdiensten, ...etc. Er zijn misschien wel verschillen in de deelnemende sectoren per provincie.

Er zijn drie manieren van uitwisseling mogelijk:

- » **Kennismaking:** de wisselleerder leert op korte tijd de werking van een gastorganisatie beter kennen vb. een halve dag via een rondleiding of bijwonen van een teamvergadering
- » **Meeloopstage:** de gastorganisatie zet de deuren open voor minstens 1 dag, de wisselleerder draait dan ook

effectief een dag mee in de dagelijkse werking.

- » **Uitwisseling:** organisaties maken de afspraak om onderling medewerkers te 'ruilen' voor minstens 1 dag, dit kan op hetzelfde ogenblik gepland worden.

De aanvraag gebeurt in 5 fasen:

Fase 1: er wordt een oproep gedaan voor het plaatsen van vacatures door de gastorganisaties, die een 2-tal maanden krijgen om hun vacature op de website te plaatsen.

Fase 2: medewerkers, wisselleerders kunnen inschrijven op de verschillende vacatures. Ze duiden drie voorkeuren aan en verklaren hun motivatie.

Fase 3: medewerker en gastorganisatie worden op basis van hun voorkeuren en motivatie aan elkaar gekoppeld door de beheerders van elke provincie.

Fase 4: er wordt een datum geprikt en de uitwisseling kan gebeuren.

Fase 5: er volgt een schriftelijke evaluatie met mogelijkheid tot feedback naar de gastorganisatie of wisselleerder.

Sinds 2018 zijn we ook in West-Vlaanderen aan het 'Vreemdgaan'. Begin 2018 zijn we gestart met een try-out, we schreven toen alle STENT-actoren aan: GGZ (geestelijke gezondheid), VAPH en Bijzondere jeugdzorg. We kregen toen 56 vacatures binnen en 92 mensen wilden graag wisselleren.

Enkele reacties uit de evaluatieformulieren:

"Echt meedraaien in een organisatie geeft een beter zicht op de methodieken en werkcultuur dan folder, info of brochures."

"Je leert een andere organisatie beter kennen en denken vanuit hun kader. Dit draagt wel bij tot de samenwerking met gelijkaardige diensten"

"Je hebt een persoonlijk aanspreekpunt"

"Elkaar kennen is de eerste stap naar een betere samenwerking"

"Tot mijn verwondering hadden de gastorganisatie en de organisatie waar ik werk toch minder raakpunten dan verwacht"

Eind 2018 werd een tweede oproep gelanceerd en breidden we uit: centra leerlingenbegeleiding, centra algemeen welzijn, centra kind en gezin, huizen van het kind, ondersteuningsteam allochtonen, time-out projecten konden ook

Crosslink WINGG: expertise-uitwisseling met jeugdhulp en de eerste lijn

aansluiten. Dit voor het eerst op de nieuwe Vlaamse website. Momenteel vinden de laatste uitwisselingen plaats.

In het najaar 2019-voorjaar 2020 zullen in bijna alle Vlaamse provincies tegelijk een uitwisseling plaatsvinden. We stemden de timing op elkaar af om vanaf 2020 een interprovinciale uitwisseling te kunnen organiseren.

Ben je geprikkeld en heb je interesse om deel te nemen, neem vlug een kijkje op www.vreemdgaan-wissellereen.be

Onze vormingspakketten worden gegeven door medewerkers uit de verschillende centra geestelijke gezondheidszorg West-Vlaanderen en de centra ambulante revalidatie, met andere woorden mensen vanop de werkvloer.

Bibliografie

Gundrum, M (2004). *Interactioneel werken in cliëntgericht-experiëntiële psychotherapie: training van metacommunicatieve feedback*. In: Leijssen & Stinckens (Red.), *Wijsheid in gesprekstherapie*. Leuven: Universitaire Pers Leuven, 227-242

Nagels & Leijssen, (2004). *De benadering van het lichaam in experiëntiële psychotherapie*. In: Leijssen & Stinckens (Red.), *Wijsheid in gesprekstherapie*. Leuven: Universitaire Pers Leuven, 74

Nicolai, N., (2008). *Overdracht en tegenoverdracht bij vroegkinderlijke traumatisering*. Tijdschrift voor psychotherapie, 6.

J. Zevalkink, J. (2012). *Gehechtheidsproblematiek en intergenerationele overdracht in de therapie. Bewerking van een plenaire lezing op de vvcepc studiedag 10/6/2011*. Tijdschrift Cliëntgerichte Psychotherapie, 50, 2, 114-127.

Auteurs en contactgegevens

Annick Dobbelaere

Crosslink WINGG

annick.dobbelaere@wingg.be

Cedric Kemseke

Erwin Vlerick

Bart Portier

Sofie Vandewiele

WINGG

Zakelijk of relationeel hulpverleners?

Henk Vandaele | VIVES | Kortrijk

Bovenstaande vraag is ook een filosofische vraag. De hulpverlening is in crisis. De vermarkting, de verzakelijking, de toenemende administratieve regulitis... deze voorbeelden volstaan om deze context te duiden. In de ganse sector hoor je dergelijke klachten. Wat ik me als filosoof-hulpverlener afvraag is: wat speelt in het hart van die crisis? Ik meen dat ze in verband staat met het fundament of de filosofie van de hulpverlening. Stelt de sector zich voldoende de filosofische vraag naar de mens? De wijze waarop we een mens begrijpen, dit bepaalt het hart van hulpverlening. Ik meen dat de huidige crisis niet los staat van het hedendaags idee dat de mens een zelfstandig, concurrerend en ondernemend wezen is. Dit mensbeeld rukt de ziel uit de hulpverlening.

Wat is een mens?

Wat is een mens? Ik ga hiervoor te rade bij Stuart Hall. Wat is zijn verhaal? Hall is cultuursocioloog en geboren in Jamaica, toen een kolonie in het Brits imperium. Als jongeling gaat hij in de jaren '50 studeren in Oxford, in het Verenigd Koninkrijk. Hall komt uit een middenklasse gezin met wortels in Afrika, India en Engeland. Hij omschrijft zijn leven als tussen twee eilanden: Jamaica en Engeland; als tussen twee culturen: de Jamaicaanse koloniale cultuur en het Brits imperium; als tussen twee rassen: het zwarte en het blanke; als tussen twee klassen: arm en rijk... Vanuit deze ervaringen omschrijft Hall zichzelf als een *familiar stranger*. *Familiar* staat voor vertrouwd, vertrouwelijk, gemeenzaam, ... Het staat voor een verbondenheid met zijn wereld. Hall noemt zichzelf ook een *stranger*, een vreemde. Als iemand die er niet helemaal bij hoort. Hall is Brits opgevoed. Doch eenmaal in het Verenigd Koninkrijk voelt hij zich daar, onder andere wegens zijn huidskleur, ook een vreemde. Hij hoort bij die cultuur, hij spreekt en gedraagt zich Engels. Toch voelt hij zichzelf er nooit als vol aan.

Een gezonde organisatie biedt ruimte aan de vloeibaarheid en de onberekenbaarheid die voor de hulpverlening noodzakelijk is.

Is Halls persoonlijke ervaring geen fundamentele menselijke ervaring? Zijn we niet allen tot op zekere hoogte een *familiar stranger*? We voelen ons vertrouwd in onze wereld. We voelen ons thuis in onze kleren, onze taal, ons lichaam, ons huis... Toch vallen we niet ten volle met deze wereld samen. Ons lichaam, onze kleren, ons huis, on-

ze taal... voortdurend zijn deze zaken aan het veranderen en daardoor voelt deze wereld ook vreemd aan. Ons leven is voor een deel vertrouwd én voor een deel vreemd.

Een dynamische verhouding

In het begrip *familiar stranger* herkennen we de spanning tussen controle versus geen controle. We controleren ons leven. We kunnen dit sturen. Toch is deze controle niet totaal. In dat wat we doen is er ook een invloed van buitenaf. Iemand kiest om te diëten, maar de dag erna nodigen vrienden hem uit om te lunchen. Enerzijds vindt men het zinvol om op zijn figuur letten, maar anderzijds vindt men het ook zinvol om met vrienden te eten. Of wie herkent niet de volgende spanning? Je vindt het zinvol om de verkeersregels te respecteren. De dag erop moet je je kinderen ophalen en onder tijdsdruk rij je vol wroeging te snel... Ons leven? Het speelt zich af in een merkwaardige dubbelzinnige dynamiek. Let wel, het vertrouwde en het vreemde, de controle en het niet-controleerbare... dit zijn geen twee dynamieken die categorisch (of totaal) naast elkaar staan. Die verhouding is eerder te begrijpen als een continuüm. Naargelang de context hebben we meer of minder grip op ons leven. De wereld die we ervaren is soms meer, soms minder vreemd. Daarenboven, ook de verhouding tussen de vele vormen van zingeving is niet constant. Ze is dynamisch, vloeibaar - alhoewel nooit één dynamiek of een vorm van zingeving totaal wordt. Ik schematiseer dit continuüm als volgt.

Ik noem deze dynamische verhouding een relatie. Vervolgens stelt zich de vraag: hoe kunnen we de mens als een vloeibaar, evolutief, continuëel of relationeel wezen bedenken?

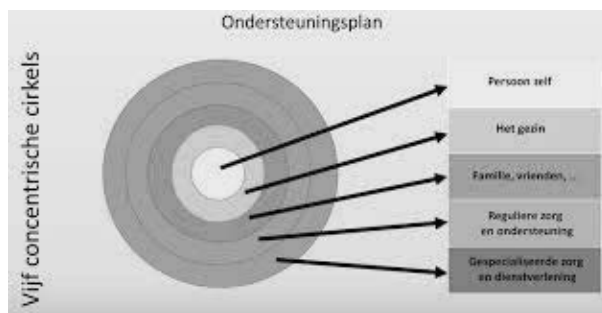
De relationele mens

Halls verhaal toont ons dat we als mens met verschillende dynamieken in relatie staan. Wat zijn deze? In een eerste stap duid ik een drietal klassiek gekende dynamieken.

1. Een eerste dynamiek noem ik de microlaag. Hier situeert zich **onze lichamelijke**. Dat wat ik denk, voel en doe... tot op zekere hoogte wordt dit door mijn lichaam bepaald. Neurologische studies tonen aan dat de wijze waarop ik me gedraag en kies... dat dit door de neurolo-

Zakelijk of relationeel hulpverleners?

- gie van mijn lichaam bepaald wordt. Hier interesseert me de volgende vraag: 'Hoe word ik door mijn lichamelijkeheid bepaald?' Is dat wat ik doe en denk totaal door mijn lichaam bepaald? Heeft mijn lichaam een totale controle over wat ik doe? Of bepaalt mijn lichaam mij tot op zekere hoogte, waardoor er ruimte ontstaat om mezelf tot op zekere hoogte te bepalen? Ik kom daar verder op terug.
2. Een tweede dynamiek noem ik de mesolaag. Hier situeert zich **onze familie**. Ik vat dit begrip Afrikaans op. Met familie bedoel ik niet het westers kerngezin. Onze familie zijn de vele contacten waar we nauw bij betrokken zijn: partner, kinderen, ouders, zussen, vrienden, mijn buurt,... Ook hier stelt zich de vraag: hoe zijn we door deze bepaald? Zijn we totaal door onze familie bepaald? Of is er ook hier een relationele ruimte tot zelfbepaling?
  3. De derde dynamiek noem ik de macrolaag. Dit is **de samenleving**. Dit staat voor de politiek, de economie, de wetgeving, de cultuur,... Ook deze laag is bepalend, maar ook hier stelt zich de vraag naar het karakter van die bepaling. Is deze totaal? Ben ik enkel product van mijn samenleving? Of heb ik enige grip op mezelf en deze samenleving?

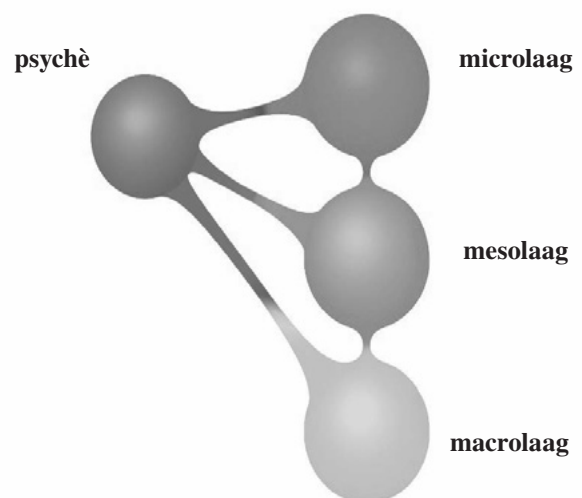

Deze drie lagen zijn klassiek gekend. In elke vorming of cursus hulpverlening komen ze aan bod, eventueel onder een andere naam en een andere opdeling. Klassiek worden ze als volgt voorgesteld.

Relationeel beschouwd is deze voorstelling niet correct. Impliciet veronderstelt ze dat we het centrum van ons leven uitmaken. Ze veronderstelt dat het leven rondom ons draait. Dat we vanuit een centrale positie zicht en controle over dit leven hebben. Klopt dit beeld? De vraag stellen is ze beantwoorden.

Ik voeg aan deze drie klassieke lagen een vierde laag of dynamiek toe. Als de micro-, meso- en macrolaag mij beïnvloeden, wat beïnvloeden ze dan? Dit is ons bewustzijn.

Algemeen uitgedrukt 'onze psyché'. Mijn lichaam is een deel van mij. Het heeft een zekere impact op mijn bewustzijn, maar deze valt niet totaal met mijn lichaam samen. Mijn lichaam is me vertrouwd. Het staat in relatie met mijn bewustzijn, doch evenzeer is mijn lichaam me tot op zekere hoogte vreemd. Zo borrelen er soms in de diepte van mijn lichaam allerhande emoties op die ik niet verwacht. Toch heb ik ook tot op zekere hoogte greep op die emoties. De verhouding met mijn lichaam is deze van een *familiar stranger*. Hall spreekt over 'the strangeness within the self'. Hetzelfde doet zich voor met mijn familie. Mijn familie is een deel van mij. Ik ben een deel van mijn familie. Toch ook hier vallen we niet totaal samen. Mijn familie heeft op mijn bewustzijn een zekere invloed. Toch is er ook ruimte tot een zekere zelfbepaling. Ook de verhouding met mijn familie is deze van een *familiar stranger*. Mijn relatie met de samenleving is eender. Dan komt de vraag: 'Wat ben ik dan?' Mijn bewustzijn begrijp ik als een dynamiek of een vierde laag, maar waarbij mijn bewustzijn nooit het centrum van mijn leven uitmaakt. Mijn bewustzijn bevindt zich in een continuüm of een vloeibare relatie met die drie andere lagen. Opnieuw: 'Wat ben ik dan?' Ik ben een netwerk van relaties – en in dit netwerk is er nooit een totaal stabiel punt. Steeds is er verandering of vloeibaarheid en dus is er nooit definitief te bepalen wat ik ben. Hoogstens kan ik zeggen dat mijn leven voor een stuk gebeurt. Ik ben echter heel innig met dit netwerk verbonden en toch val ik er niet totaal mee samen. Ik ben een evoluerend netwerk. Het *ik* is een *familiar stranger*. Ik stel dit als volgt voor.

Zakelijk of relationeel hulpverleners?

Henk Vandaele | VIVES | Kortrijk

Dit relationeel concept staat in contrast met het denkkader die de hulpverlening impliciet hanteert. Klassiek situeren we de cliënt (of ons zelf) in het centrum van zijn leven. Vervolgens is de stap naar de mens als een zelfstandig zelf-sturend wezen snel gezet. Wie in het centrum staat, die heeft controle. En als ieder in het centrum van zijn leven staat, wat is dan de verhouding met anderen? Wie het leven enkel vanuit zijn perspectief ziet kan slechts met de ander in concurrentie staan. De ander is dan helemaal niet vertrouwd. Hij is een niet te vertrouwen *stranger*. Daarenboven, het idee dat we het centrum van ons leven zijn loopt uit op het idee dat elk voor 'zijn' leven verantwoordelijk is en dus ondernemend moet zijn. Zie het huidige dominant beeld van de mens als een zelfstandig, concurrerend en ondernemend wezen.

In het begrip familiar stranger herkennen we de spanning tussen controle versus geen controle.

Ik ben ervan overtuigd dat vele hulpverleners in hun hart niet zo over de cliënt denken. Toch stelt zich de vraag: waarom gaat zoveel zinvolle hulpverlening in de dolgedraaide verzakelijking verloren? Een reden die ik naar voor schuif is dat hulpverleners hun mensbeeld onvoldoende doordenken. Met hun hart voelen ze het goede, maar jaren opleiding en werkervaring in een context waarin men pleit voor een rationele, objectieve, neutrale en dus meetbare en controleerbare aanpak vergiftigt hun hoofd en sluit hun hart. (Wat logisch volgt uit het idee dat we rationeel en dus volgens de rede en niet met ons subjectief gevoel of hart mogen werken.)

Neem eens de volgende uitspraak. 'Een mens is de som van zijn relaties.' Ik hoor dit regelmatig onder hulpverleners en dit is zeker goed bedoeld. Is een dergelijke uitspraak relationeel? Is een mens gelijk aan de som van zijn moeder + vader + zus + lichaam + ...? Vanuit een relationeel denken is een mens nooit totaal bepaald en dus ook geen som. Een mens is er voor een stuk bepaald én voor een stuk onbepaald – én beide dynamieken staan in relatie. Hiermee voer ik een nieuw begrip in en wel het laatste: toeval. Een mens is tot op zekere hoogte ook het resultaat van toeval. Consequent relationeel speelt een mensenleven zich af in een complexe en nooit totaal te doorzien en te voorziene dynamiek van allerhande bepaaldheden én toeval. Een

mens is nooit een som, ook geen complexe optelsom. Een mens is meer dan een complexe optelsom. Is het toevallig dat de sector vandaag werkt met allerhande optel- of aanvinklijstjes?

We bereiken het domein van de filosofie. De vraag die zich stelt is: hoe kijken we naar de gehele mens? Dit is een filosofische vraag. Menen we dat de mens (of het netwerk waar hij deel van uitmaakt) totaal of voor een deel bepaald is? Een hulpverlening die zich deze vraag te weinig stelt wordt in haar praktijk impliciet totalitair. Dit uit zich in twee vormen.

1. Een eerste vorm is het idee dat de mens totaal door één laag bepaald wordt. Een goed voorbeeld is het biomedisch denken. Een depressie, autisme, een longinfectie... is dan louter een zaak van het lichaam. Een tweede voorbeeld is de nazi-ideologie. Het nazisme meent dat men uit 'de Duitse natuur' totaal kan afleiden wat een Duitser moet denken, wat de kenmerken zijn van een Duits lichaam, hoe een Duitse familie moet leven, ... Een derde voorbeeld is het neoliberalisme. Hier meent men dat de mens totaal vrij is en dus totaal zichzelf in de hand heeft. Wie werkloos is heeft dit totaal aan zichzelf te danken. Het kenmerk van dit totalitarisme is dat één laag het ganse netwerk of de mens totaal bepaalt.
2. Een tweede vorm is het reeds vermeld idee dat een mens het resultaat is van een complexe optelsom van allerhande grote en kleine factoren. Ook hier is het netwerk totaal bepaald.

Klassiek situeren we de cliënt in het centrum van zijn leven. Vervolgens is de stap naar de mens als een zelfstandig zelf-sturend wezen snel gezet.

Relationele hulpverlening

Ik meen dat het impliciet gehanteerde totalitaire mensbeeld medeverantwoordelijk is voor de huidige verzakelijking in de hulpverlening. Let wel, verzakelijking is niet totaal onzinnig, doch wanneer we deze totalitair toepassen, dan leidt dit tot het idee dat de mens meetbaar en beheersbaar is. Voor mij ligt hier de knoop waar de sector vandaag mee worstelt. We expliciteren te weinig onze filosofie en het ermee verbonden mensbeeld.

Zakelijk of relationeel hulpverleners?

Wat kan relationele hulpverlening zijn? Ik geef een voorbeeld. Vanuit een relationeel perspectief zien we hoe er bij een depressie lichamelijke, familiale, politieke en psychische dynamieken een rol spelen. Elke depressie kent een lichamelijke factor, dit in meer of mindere mate. Hetzelfde geldt voor familiale factoren, zoals onder andere opvoedingsfactoren, maar ook politieke, sociale en economische factoren – ook dit weer in meer of mindere mate. Tevens zijn er ook psychische factoren. Een depressie staat in relatie met een netwerk van factoren in een specifieke wisselwerking – én bovenal: niets zegt dat die persoon een depressie moest krijgen. De kans kan in een aantal gevallen groot zijn, maar ook toeval speelt zijn rol. Een ziekte is een fenomeen dat zich afspeelt in een complex netwerk van bepalende factoren én toeval.

De problematiek van de huidige verzakelijking is dat deze de relationaliteit van het leven niet erkent. Daardoor vernauwt ze een hulpvraag te vaak tot één factor of een optelsom van factoren. In het ene geval is een depressie dan zuiver een lichamelijke ziekte. In het andere geval dan de optelsom van... Relationeel beschouwd is een ziekte of een sociaal-agogisch probleem geen van beide. Het is een fenomeen dat zich afspeelt in de wisselwerking van vele factoren én toeval. Daarenboven, de zaak is nog complexer. Wanneer we een cliënt met een depressie begeleiden, dan spelen niet enkel de factoren uit zijn netwerk. Dezelfde complexiteit speelt bij alle betrokkenen – ook bij de hulpverlener. Hulpverleners is een kluwen van relaties, relaties, relaties... met nooit één totaal vast rustpunt of centrum. Hoe moeten we zo'n complex probleem aanpakken? Een positief antwoord is niet eenvoudig. We kunnen wel aangeven wat een niet-relationele aanpak is. Vanuit een hedendaagse totalitaire aanpak zijn ziektes of sociaal-agogisch problematieken meetbaar. Let wel, meten kan zinvol zijn... dit echter ook tot op zekere hoogte. Wanneer we onze meetmethode totaliseren volgt daaruit het idee dat we kunnen weten wat het probleem 'exact' of 'objectief' is. Na een exacte analyse, wordt er dan een aanpak evidence-based opgestart, die vervolgens een (liefst totaal) bepaald resultaat oplevert. Je krijgt hieruit een hulpverleningscultuur met meetinstrumenten, een reeks vragenlijsten of checklists die toelaten om in een meetbaar en controleerbaar tijdsbestek een diagnose te stellen, waarop een app de cliënt doorverwijst en deze in een procedure (een vooraf bepaald en gemeten hoeveelheid interacties) of door middel van een chart-flow behandelt. Dit wordt tot slot gekoppeld aan een verzekering die eist dat de cliënt objectief, transparant en accuraat de procedure volgt.

In dezelfde flow krijg je organisaties die zich presenteren met strak afgelijnde functieprofielen, duidelijke procedurele communicatielijnen. Men wil heel transparant zijn. Alles moet geregistreerd worden. Alles moet aantoonbaar zijn. Niets mag verloren gaan en elke informatie moet gelijk waar en gelijk wanneer (in feite totaal) toegankelijk zijn. Hoe ver moet de hulpverleningssector hierin gaan? Meent men werkelijk het leven waarin de hulpverlening zich afspeelt zo te kunnen controleren? Ik denk dat een gezonde organisatie geen centrum heeft waar iemand alles overziet. Een gezonde organisatie biedt ruimte aan de vloeibaarheid en de onberekendbaarheid die voor de hulpverlening noodzakelijk is.

Ik meen dat het impliciet gehanteerde totalitaire mensbeeld medeverantwoordelijk is voor de huidige verzakelijking in de hulpverlening.

Let wel, ik denk dat er ondanks de hedendaagse verzakelijking veel relationeel potentieel in de hulpverlening aanwezig is. Tevens denk ik dat de procedures (in feite kunnen we ook stellen; de werkstructuur, de afspraken) naargelang de setting waarin gewerkt wordt al dan niet strakker moeten gehanteerd worden. Ook hier is er geen vaststaande maat. Een ziekenhuis is tot op zekere hoogte iets anders dan een voorziening integrale jeugdzorg. Dat er veel relationeel potentieel is, dat zie je aan de huidige hedendaagse pogingen om met verschillende hulporganisaties samen te werken. We spreken dan ook graag over 'zorgnetwerken'. Die samenwerkingsmodellen zijn zeker een stap in de richting van het relationeel mensbeeld. Toch zit er volgens mij ook hier iets scheef. Hoe effectief zijn deze? Als voor elke laag één of meerdere hulpverleners verantwoordelijk zijn, dan betekent dit dat ze concreet moeten samen zitten om die casus te bespreken. Leidt dit niet tot een onnodig complexer maken van de casus? Want plots komt ook de relationaliteit tussen al die hulpverleners in het spel. De bijkomende nood aan communicatie, mailtjes, afspraken plannen, historische machtsverhoudingen, privacywetgeving... het steeds opnieuw door de cliënt moeten vertellen van zijn verhaal en het geven van vertrouwen, ... Is dit werkbaar? Is de keuze voor dit samenwerkingsmodel geen aanwijzing dat we de relationele filosofie te weinig durven doordenken? Of is het eerder zo dat het huidige samenwerkingsmodel, binnen de huidige zakelijke context en de sturing van de overheid, het meest haalbare is? Ook dat kan.

Zakelijk of relationeel hulpverleners?

Henk Vandaele | VIVES | Kortrijk

De problematiek van de huidige verzakelijking is dat deze de relationaliteit van het leven niet erkent. Daardoor vernauwt ze een hulpvraag te vaak tot één factor of een optelsom van factoren.

Wat is een mogelijk alternatief? De vloeibaarheid van de relationele filosofie leert ons dat er voor een goede hulpverlening geen blauwdruk bestaat. Deze moet in de praktijk groeien. Toch wil ik een idee lanceren. Wat zou het betekenen wanneer één hulpverlener, een generalist, iemand die thuis is in het relationele denken, een casus van heel nabij opvolgt? Misschien moet er één hulpverlener heel concreet in de leefwereld of het netwerk van de cliënt aan de slag gaan. Een hulpverlener die zich in het verhaal (de complexiteit of relationaliteit) van de cliënt inleeft en heel dicht bij de cliënt of zijn leefwereld staat en zo een stuk wordt van zijn netwerk. Die hulpverlener krijgt dan de kans om zich diep in het gebeuren van de cliënt in te leven. Door

de intensiteit van een dergelijke begeleiding kan een hulpverlener in zijn loopbaan allicht slechts een paar cliënten begeleiden. Maar stel je voor dat een hulpverlener in zijn loopbaan er in slaagt om bij drie families de cirkel van generatie armoede te doorbreken? Als elke hulpverlener dit zou doen, welke winst aan kwaliteit zou dit niet zijn?

De vloeibaarheid van de relationele filosofie leert ons dat er voor een goede hulpverlening geen blauwdruk bestaat. Deze moet in de praktijk groeien.

Auteurs en contactgegevens

Henk Vandaele
VIVES
henk.vandaele@vives.be

Ik dank Pieter Stock voor zijn zinvolle commentaren.

Hall S., Familiar Stranger. A Life Between Two Islands, London, Penguin Books, 2018.

Hall S., 2018, p. 209.

Een goed voorbeeld van een project die een dergelijke vorm van werken uitwerkt is MISSION. In dit onderzoeksproject wordt bekeken hoe hulpverleners kunnen functioneren als een aanspreekpunt voor gezinnen in armoede en hen op een integrale, generalistische manier kunnen ondersteunen in het verbeteren van hun levensomstandigheden. <https://www.kortrijk.be/mission-mobile-integrated-social-services-increasing-outcome-users-need>

Bibliografie

Hall, S. (2018). Familiar Stranger. A Life Between Two Islands. London: Penguin Books.

MFC De Hoge Kouter houdt Smart Ateljee boven de doopvont. Een website in klare taal, korte zinnen, zeer toegankelijk, ook voor kwetsbare personen. De Hoge Kouter is een Expertisecentrum rond jongeren met een beperking dat in de praktijk staat. Als Vergunde Zorgaanbieder werken we nauw samen en delen we expertise met partners uit onderwijs, welzijn en zorg. Jongeren met een verstandelijke beperking tussen 12 en 25 jaar kunnen bij De Hoge Kouter terecht voor dagopvang, begeleiding en verblijf. BuSO De Kouter kan je op dezelfde campus vinden. Het BuSO biedt buitengewoon onderwijs type 1,2 en 9, OV1, OV2. Smart Ateljee is een project dat vorm kreeg in Kabas, de dienst die ambulante en mobiele ondersteuning biedt aan jongeren en jongvolwassenen met een beperking. Kabas biedt ook rechtstreeks toegankelijke hulp aan jongeren van 12 tot 25 jaar met een (vermoeden van een) beperking.

Met Smart Ateljee willen we jongeren digitaal vaardiger maken maar dan volgens hun mogelijkheden, op hun tempo en in hun taal.

We leren jongeren hoe ze ons minder nodig hebben

Op het 'world wide web' kan je zowat alles vinden, maar: waar begin je te zoeken en is de informatie die je vindt wel betrouwbaar? Zeker maatschappelijk kwetsbare personen vinden moeilijker hun weg in de digitale wereld. Met Smart Ateljee willen we jongeren digitaal vaardiger maken maar dan volgens hun mogelijkheden, op hun tempo en in hun taal. Ook sociale media zijn niet meer weg te denken, en zeker niet in de leefwereld van jongeren. Jongeren met een verstandelijke beperking hebben hier vaak nood aan ondersteuning en coaching, zodat ze 'media-wijzer' worden. Vanuit en met SmartAteljee zetten wij hen op weg.

Wegwijs in leven, zorg en welzijn

Op www.smartateljee.be vind je een kompas dat mensen onder andere wegwijs maakt in het zorglandschap in Vlaanderen. Je kan er ook heel wat terugvinden rond wonen, werken, vrije tijd, gevoelens, relaties, gezondheid, omgaan met geld, verkiezingen, ... Inhoudelijk is Smart Ateljee opgebouwd rond 6 thema's: 'ik ben, ik voel mij, ik leer, wonen, werken en vrije tijd'. Er worden linken gelegd met bestaande hulpverlening, bijvoorbeeld chathulp rond diverse thema's en diensten in de eerstelijnszorg (Tele-onthaal, TeJo, aanbod vrije tijd, CLB, VDAB, ...).

Instructiefilmpjes maken de informatie aantrekkelijker en zorgen ervoor dat mensen ook visueel informatie kunnen opnemen.

De troeven van Smart Ateljee

Smart Ateljee kan te allen tijde bekeken worden en is responsief op alle apparaten. Alle teksten werden ingesproken (audio-ondersteund) en zijn in klare taal geschreven, met aandacht voor concrete taal en korte zinnen. Ook de hoeveelheid tekst is beperkt. Instructiefilmpjes maken de informatie aantrekkelijker en zorgen ervoor dat mensen ook visueel informatie kunnen opnemen. Met de stop, terug-knop en zoekfunctie, komen gebruikers snel tot die informatie die ze willen bekomen. Er wordt gewerkt met pictogrammen en afbeeldingen. Je kan er ook zelf pictogrammen omzetten in zinnen en vice versa.

Lokaal en intersectoraal

Smart Ateljee kwam tot stand mede dankzij de financiële steun van Toegankelijk Kortrijk en de inhoudelijke feedback van CAW Zuid-West-Vlaanderen, vzw Oranjehuis, vzw SAM en AjKo. Smart Ateljee draagt het label 'Universal Design' en kan dus door iedereen gebruikt worden.

Smart Ateljee draagt het label 'Universal Design' en kan dus door iedereen gebruikt worden.

Nieuw! Chathulp

Sinds kort kunnen gebruikers ook chatten met medewerkers van de dienst Kabas van De Hoge Kouter. Op maandag en woensdag is de chat open van 16u tot 17u30. Iedereen kan er vragen stellen over Smart Ateljee of één of ander thema. Alle afspraken rond de chat, vind je terug op de website. Hebben wij je nieuwsgierig gemaakt? Dat was de bedoeling! Ga dus maar vlug een kijkje nemen op www.smartateljee.be!

Auteurs en contactgegevens

Evy Vankeirsbilck

De Hoge Kouter

evy.vankeirsbilck@dehogekouter.com

Elke leerling een eigen lat?

Lieven Boeve | Katholiek Onderwijs Vlaanderen | Brussel

Het is heel ironisch dat precies een boek dat pleit voor nuance en dialoog op de dag van de lancering (28 maart 2019) onthaald wordt op stemmingmakerij over de kop van een artikel erover. Polarisering over ‘dé lat’ die ik lager zou willen leggen. En dat terwijl ik in mijn boek *Het evangelie volgens Lieven Boeve. Mijn ambitie voor onderwijs* pleit voor een voorzichtige aanpak, met voldoende opvolging wanneer de nieuwe eindtermen in de praktijk gebracht worden. Want misschien zijn enkele eindtermen wel te ambitieus, en houden vooral ook de set eindtermen voor de B-stroom het risico in dat we heel wat leerlingen dreigen te verliezen. Dus helemaal geen pleidooi voor een algemene ‘lat-verlaging’. In dit artikel licht ik mijn visie verder toe.

Het evangelie volgens Lieven Boeve

Misschien had ik de gepolariseerde discussie wel kunnen verwachten. Want het is precies één van de redenen waarom ik het boek schreef: over onderwijs wordt te weinig in de diepte en met voldoende nuance gesproken. Telkens worden posities uitvergroet tot óf-óf-patstellingen en vervluchtigt de ruimte voor én-én-gesprekken. Als bevoorrecht

waarnemer en deelnemer aan vele debatten wou ik daarom na vijf jaar dienst, en met het oog op de volgende mandaatperiode, een stand van zaken opmaken. En één ding weet ik ondertussen zeker: ons onderwijs wordt niet beter van die voortdurende polarisering.

Het is de opdracht van de school om met de inzet van alle middelen die haar ter beschikking staan, onderwijs te bieden op een schaal waarbinnen alle leerlingen aan hun trekken komen.

Je kunt de titel *Het evangelie volgens Lieven Boeve. Mijn ambitie voor onderwijs* uiteraard niet anders dan ironisch lezen. Wat ik schrijf is geen evangelie, te nemen of te laten. Tegelijk is het me ernst en wil ik mezelf en de lezer de spiegel van dat evangelie voorhouden – in alle radicaliteit. “Ik verzeker jullie: alles wat jullie gedaan hebben voor een van de onaanzienlijksten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor mij gedaan” (Matteüs 25,40). Maar ook: “Niemand kan twee heren dienen ... Jullie kunnen niet God dienen én de mammon” (Matteüs 6,24). Twee voorbeelden van verzen die druk zetten op wie over onderwijs wil nadenken vanuit de christelijke traditie. Dat is vanzelfsprekend zo wanneer ik het heb over de katholieke dialogeschool en de vrijheid van onderwijs, maar ook als het gaat over gelijke onderwijskansen en het M-decreet, de leraar van de toekomst, eindtermen en leerplannen, de modernisering van het secundair onderwijs, de politiek, de directeurs, bestuurlijke optimalisering en schaalvergroting, en de rol van netwerkorganisaties als Katholiek Onderwijs Vlaanderen.

Het is zeker geen academisch boek geworden; ik streefde een vlot leesbare en toegankelijke tekst na. In elk hoofdstuk schets ik wat er op het spel staat en doe ik een aantal voorstellen, als uitnodiging voor verder gesprek. Doelgroep van het boek is iedereen die betrokken is bij of op het onderwijs in het algemeen en het katholiek onderwijs in het bijzonder. Ouders en grootouders, personeelsleden, schoolleiders en bestuurders, studenten en lerarenopleiders, vertegenwoordigers van de lokale gemeenschap, Kerk en de bredere samenleving, politici, journalisten en opiniemakers. In dit artikel wil ik aan de hand van een wat langer fragment uit mijn boek de discussie over de rol van eindtermen en ‘de lat’ verder stofferen (p. 99-106).

Diversiteit in alle richtingen

Als we het hebben over de verwachtingen die de samenle-

Elke leerling een eigen lat?

ving mag hebben ten aanzien van onderwijs, dan spreken we al te vaak over 'de lat'. Vandaag gaan we ervan uit dat die meetlat is vertaald in de eindtermen en ontwikkelingsdoelen. Of dat correct is, daar ga ik later op in. In gelijke kansen voorzien gaat in die context om de zorg elke jongere volwaardige mogelijkheden te geven om die meetlat op z'n minst te overschrijden. Maar zoals gezegd, gelijke kansen kun je niet loskoppelen van diversiteit. Leerlingen komen nu eenmaal uit verschillende contexten en hebben verschillende talenten en vaardigheden, en staan op verschillende niveaus in hun ontwikkeling. In een school vind je een mix van sociaal, cultureel en economisch verschillende kinderen en jongeren – net zoals dat ook in de samenleving het geval is. Het is de opdracht van de school om met de inzet van alle middelen die haar ter beschikking staan, onderwijs te bieden op een schaal waarbinnen alle leerlingen aan hun trekken komen.

Leerlingen die meer kritiek te verduren krijgen gedragen zich navenant en presteren slechter. Gelijke kansen bieden heeft dus ook te maken met de leraar en diens verwachtingen ten aanzien van alle leerlingen.

Als het om gelijke kansen gaat, zie je dat in gesprekken vaak twee groepen aangeduid worden die bijzondere aandacht nodig hebben. Enerzijds heb je de groep van de leerlingen met een specifieke onderwijs- of zorgbehoefte van wie de kansen in het gewoon onderwijs via het M-decreet gevoelig verbeterd zouden moeten zijn. Anderzijds zijn er leerlingen die vanwege hun sociaal-economische achtergrond in ons onderwijs onvoldoende aan hun trekken komen. En wanneer die laatste groep dan tegelijk jongeren zijn met een migratieachtergrond, kampen ze in veel gevallen ook met een taalachterstand. Bovendien zijn ze soms slachtoffer van stereotypering en andere verwachtingen. Dat maakt dat ook interculturele verschillen een bepalende rol spelen in het wel of niet slagen op school. Bovendien kunnen ouders en omgeving verschillende verwachtingen en houdingen hebben ten aanzien van de school. Of kan de thuissituatie om diverse redenen het schoollopen van de kinderen bemoeilijken (professionele uithuizigheid van ouders, nieuw samengestelde gezinnen, vechtscheidingen, andere conflicten ...).

Een bijzonder aandachtspunt daarbij is het zogenaamde Pygmalion-effect over de rol van leraren dat Robert Rosenthal en Leonore Jacobson in 1968 beschreven. Hun

onderzoek toonde aan dat leerlingen zich laten beïnvloeden door de verwachtingen die leraren aan hen stellen. Leerlingen waarvan veel verwacht wordt, presteren beter, wat de reden voor die verwachting ook is. Ook vaak onbewust, zowel in verbale als non-verbale communicatie, brengen leraren hun verwachtingen over op de leerling, die zich navenant gaat gedragen en presteren. Dat geldt niet alleen voor positieve verwachtingen die leerlingen beter doen presteren, maar ook voor negatieve verwachtingen, bleek uit verder onderzoek. Ook leerlingen die meer kritiek te verduren krijgen, of minder geprezen worden bij succes, onvoldoende feedback krijgen bij wat ze in de klas doen, minder betrokken worden in klasgesprekken, of minder vriendelijk bejegend worden door de leraar, gedragen zich navenant en presteren slechter. Niet echt verrassend overigens, maar daarom niet minder waar. Gelijke kansen bieden heeft dus ook te maken met de leraar en diens verwachtingen ten aanzien van alle leerlingen. Om al die diversiteit en de impact ervan op wat goed onderwijs is, in rekening te brengen, spreken we daarom bij Katholiek Onderwijs Vlaanderen over de nood aan zorgbreed en kansenrijk onderwijs. Het gaat dan om onderwijs dat ambitieuze verwachtingen koestert voor elke leerling en daartoe genereus in begeleiding en ondersteuning voorziet. Generieus ambitieus onderwijs dus.

Wees voorzichtig met eindtermen

Gelijke kansen die vooral inspelen op de gelijke lat voor iedereen, zijn een fundamentele vergissing. Ik vraag me af – en hier zou zeker wat meer onderzoek naar gedaan mogen worden – of de invoering van eindtermen als minimumdoelen één van de redenen is waarom sommigen vrezen voor een meer algemene daling van het niveau van ons onderwijs. Eindtermen dienen immers behaald te worden op populatieniveau: ze zijn zo opgemaakt dat ze door ongeveer driekwart van alle leerlingen bereikt kunnen worden. De ambitie moet daarbij uitdrukkelijk zijn ze bij alle leerlingen na te streven. Er zit nochtans een addertje onder het gras, want hoe meer die eindtermen naar voren geschoven worden als de lat, hoe meer de indruk ontstaat dat een school haar taak pas correct invult wanneer ze bij haar leerlingen die eindtermen bereikt. Terwijl het in werkelijkheid over minimumdoelen gaat, of hoort te gaan. Een grote groep leerlingen kan veel (meer) aan. Die adder wordt daarom nog gevaarlijker, wanneer wie meer vraagt van leerlingen, daarvoor gestigmatiseerd wordt of volgens sommigen zelfs in de fout gaat.

Het leidt tot een contraproductief effect: een maatregel genomen om de minimumkwaliteit van ons onderwijs te garanderen zou dan paradoxaal genoeg tot kwaliteitsverlies leiden. Zo is er in de recentere discussies over nieuwe eind-

Elke leerling een eigen lat?

Lieven Boeve | Katholiek Onderwijs Vlaanderen | Brussel

termen lang en zwaar gedebatteerd over de invulling van een nieuwe categorie eindtermen: eindtermen basisgeletterdheid. Het belangrijkste discussiepunt was daarbij niet of er algemene minimumverwachtingen mochten geformuleerd worden over wat elke leerling na de schoolloopbaan moet kennen en kunnen om te functioneren in de samenleving. Dat is namelijk de definitie van het begrip eindterm. Waar wel kritiek op werd gegeven, was de beslissing om een aantal eindtermen basisgeletterdheid te formuleren die iedere leerling effectief geacht wordt te behalen. Dat ging immers in tegen de gewoonte om de haalbaarheid van eindtermen te definiëren op populatieniveau.

Gelijke kansen die vooral inspelen op de gelijke lat voor iedereen, zijn een fundamentele vergissing.

Waarom is dat gevaarlijk? Eigenlijk weten wij in het secundair onderwijs in hoge mate waar de leerlingen zich bevinden die de gewone eindtermen niet behalen. In de eerste graad zitten die leerlingen voornamelijk in de B-stroom. Het zijn meestal leerlingen die de eindtermen basisonderwijs onvoldoende onder de knie kregen. Wanneer je dan eindtermen basisgeletterdheid formuleert en tegelijk stelt dat ze door iedere leerling behaald moeten worden, op straffe van een negatieve beoordeling door de inspectie, is het meer dan denkbeeldig dat een school zich voor de B-stroom daarop instelt. In feite beperkt ze zich dan tot het bereiken van die basisgeletterdheid. Terwijl die in wezen slechts het minimum minimorum is van wat je ook van leerlingen in de B-stroom mag verwachten. Ook die leerlingen verdienen het uitgedaagd te worden. Ook voor die leerlingen blijven de gewone eindtermen richtinggevend als minimumambitie. Die vergissing valt te begrijpen. Basisgeletterdheid gaat er immers van uit dat niet iedereen de gewone eindtermen kan behalen. Niettemin zijn er zaken die iedereen nodig heeft om in de samenleving aan de slag te kunnen. Maar net omdat ze door alle leerlingen behaald moeten worden, valt te vrezen dat scholen geen risico willen lopen en zich voornamelijk op de basisgeletterdheid gaan richten. Daardoor vergeten ze dat die voor heel wat van hun leerlingen niet hoog genoeg mikken. Met als eindresultaat een te weinig ambitieus onderwijs.

Een eigen lat voor elke leerling

De discussie over basisgeletterdheid illustreert hoe veel

maatregelen die intrinsiek bedoeld zijn om gelijke kansen af te dwingen, mogelijk resulteren in het omgekeerde. Groepen leerlingen krijgen daardoor net niet de kansen die ze nodig hebben of verdienen. Gelukkig zijn, wat de eerste graad betreft, de eindtermen basisgeletterdheid zeer spaarzaam geformuleerd. Het risico is nu misschien nog heel klein. Maar het is wel reëel. Dat merk je aan de evolutie die het formuleren van eindtermen met zich heeft gebracht. Oorspronkelijk waren die eindtermen bedoeld als minimumdoelen. Toch werden ze al snel beschouwd als het eigenlijke doel van onderwijs. Daardoor vielen ze samen met de spreekwoordelijke lat. De perceptie leeft dat wie van zijn leerlingen meer vraagt dan die lat, als elitair of te veeleisend omschreven wordt. Wat verondersteld wordt het minimum te zijn, dreigt zo het maximum te worden. Zo ontstaat er druk om de lat in scholen lager te leggen. Daarom ook wordt nu zo luid geroepen om meer ambitieuze eindtermen, alsof scholen uit zichzelf niet langer méér zouden vragen van hun leerlingen. Het resultaat is dat het begrip eindterm zelf vandaag uitgehold is.

Zeker de nieuwe set eindtermen voor de eerste graad is er een mooi voorbeeld van. We kunnen zelfs zeggen dat voor een aantal sleutelcompetenties de slinger dreigt door te slaan naar de andere kant. In de nieuwe eindtermen Nederlands, bijvoorbeeld, staat te lezen dat elke 14-jarige vanaf nu het onderscheid moet kennen tussen een wederkerig en een wederkerend voornaamwoord. Dus ook wie nadien een arbeidsmarktgerichte studierichting volgt. Let wel: elke leerling dient die voornaamwoorden niet alleen te kunnen gebruiken, maar moet ook het verschil tussen beide kunnen benoemen. Kan dat nog een minimumdoel voor de eerste graad genoemd worden? Wat uiteraard niet wegneemt dat leerlingen met een aanleg of interesse voor taal dat als een uitbreidingsdoel kunnen hebben. Voor de lezers voor wie het onderscheid ook geen parate kennis is: 'elkaar scheren' is wederkerig, 'zich scheren' wederkerend. Evident. Het blijft daarom belangrijk te onderkennen dat er meerdere latten mogelijk zijn. Naast die van de minimumdoelen zijn er minstens ook die van de uitbreidingsdoelen. Maar misschien is er voor elke leerling wel een eigen lat? Zowel voor diegene die vlot over de lat van de minimumdoelen gaat, als degene die eronder blijft. Dat zou mijn definitie zijn van ambitieus onderwijs voor iedereen. Een lat die blijft uitdagen tot meer leren.

Goed onderwijs wil zeggen dat je naar een evenwicht zoekt tussen wat leerlingen gezamenlijk leren en dat waarvoor je dient te differentiëren.

Elke leerling een eigen lat?

Differentiëren om te leren

Uit het bovenstaande kun je afleiden dat gelijke kansen voor een school betekent dat ze op een gedifferentieerde wijze aan onderwijs doet. Mensen verschillen nu eenmaal van elkaar. Maar dat verschil is niet absoluut: mensen gelijken ook op elkaar. Goed onderwijs wil daarom zeggen dat je naar een evenwicht zoekt tussen wat leerlingen gezamenlijk leren en dat waarvoor je dient te differentiëren. En dat kan van school tot school anders zijn. Kortom, een school bepaalt enerzijds wat gelijk is voor iedereen en zorgt er dan voor dat dat ook gerealiseerd wordt. Maar anderzijds is het evengoed haar verantwoordelijkheid dat er specifieke differentiatie is voor wie een andere uitdaging nodig heeft. Voor bepaalde leerlingen zullen de verwachtingen wat lager liggen, dichterbij de basisgeletterdheid aan, terwijl voor het gros de eindtermen als minimumdoelen gelden. Maar ook daarboven dient er gedifferentieerd te worden. Klassikaal dan wel individueel: alle leerlingen dienen uitgedaagd te worden het beste van zichzelf te geven. Dat geldt ook voor zeer sterke of getalenteerde leerlingen. Je merkt dat die vaak uit de boot vallen en onderpresteren, bijvoorbeeld omdat er voor die leerlingen binnen het voorziene curriculum geen aangepaste aanpak is.

Hoe meer eindtermen naar voren geschoven worden als de lat, hoe meer de indruk ontstaat dat een school haar taak pas correct invult wanneer ze bij haar leerlingen die eindtermen bereikt.

Het goede nieuws is dat scholen daar stilaan meer en meer bedreven in raken. Ze leggen daarbij tegelijk ambitie en realiteitszin aan de dag. Zo pakken ze hun onderwijs ge-

differentieerd aan, maar tegelijk begrijpen ze dat een-op-een-onderwijs onmogelijk te realiseren is, wegens ondoenbaar en onbetaalbaar (en je kunt je bovendien afvragen of dat wel wenselijk is). Daarom experimenteren scholen bijvoorbeeld met alternatieven zoals gevarieerde klassamenstellingen naargelang het domein of vak. Of introduceren ze naast momenten van directe instructie meer interactieve vormen van leren. Of ze gaan over op team teaching. De leerlingen zitten dan soms in grotere klassen, die op bepaalde momenten in leergroepen opgesplitst kunnen worden. Een duo of trio van leraren staat in voor het lesverloop en speelt daardoor gemakkelijker in op specifieke behoeften van kleinere groepen leerlingen.

Tot slot, met dit artikel wil ik de discussie over de rol van de eindtermen niet beslechten. Ik hoop je wel stof tot nadenken en een genuanceerd gesprek gegeven te hebben. Want zoals ik eerder schreef: onderwijs heeft geen baat bij voortdurend gepolariseerde discussies. En onze kinderen en jongeren al helemaal niet.

Auteur en contactgegevens

Lieven Boeve

Directeur-generaal Katholiek onderwijs Vlaanderen
Gewoon hoogleraar fundamentele theologie en Religiewetenschappen
Lieven.Boeve@katholiekonderwijs.vlaanderen

Bibliografie

Dit artikel bevat twee fragmenten uit: Boeve, L. (2019). *Het evangelie volgens Lieven Boeve. Mijn ambitie voor onderwijs*. Leuven: LannooCampus, 99-106.
Bestelgegevens boek: <https://www.lannoocampus.be/nl/het-evangelie-volgens-lieven-boeve>

Wat als werken toch niet leuk was?

Paradox van de positieve psychologie in HR

Nicolas Desmet | EPO2 vzw | Avelgem

Vorig jaar was ik te gast bij vzw Jongerenbegeleiding-Infomant als inhoudelijke spreker naar aanleiding van mijn boek: 'Wat als werken toch niet leuk was - paradox van de positieve psychologie in HR'. De lezing en het boek brachten voor heel wat leden een verfrissende kijk en vooral heel wat realiteitszin in het coachen van medewerkers en het aanpakken van veranderingen.

20 jaar in HR

Ik draai al meer dan 20 jaar mee in HR (Human resources) en heb ervaring in de reguliere economie, sociale economie en social profit en dit zowel in de rol van HR-verantwoordelijke in een organisatie als in de rol van HR consultant. Ik heb al een tijdje een gevoel dat ik moeilijk verwoord kreeg. Of misschien had ik wat twijfels om dit met de buitenwereld te delen, aangezien het niet echt gaat om een populair standpunt. Hetgeen ik ervaar en wil delen met dit boek is, in tegenstelling tot recente HR-boeken, geen goednieuwsshow gebaseerd op de positieve psychologie. Mijn pleidooi is echter wel gebaseerd op realisme, jammer genoeg vaak verward met pessimisme. Ik probeer me al jaren te richten op de realiteit van de werkvloer. Ik zoek naar een

gezond evenwicht tussen methodisch, gestructureerd en onderbouwd te werk gaan en anderzijds de snelheid en realiteit van de werkvloer. Het risico bestaat dus dat ik afbreuk doe aan mijn eigen broodwinning en zelfmoord pleeg als HR-consultant. Ik ben er echter van overtuigd dat dit niet zo zal zijn. Vele managers en eerstelijns leidinggevend zijn de stroom aan nieuwe trends in HR beu en zoeken opnieuw de eenvoud op. Ik ben uiteindelijk over de brug gehaald door het lezen van een aantal boeken en recente artikels van mensen zoals Dirk De wachter, die allemaal oproepen om dringend te stoppen met de positieve tirannie en weer leren ongelukkig te zijn.

De dreigende paradox in HR

De positieve psychologie heeft zich in HR vertaald in een aantal trends zoals talentontwikkeling, participatie, zelfsturende teams, het nieuwe werken en werkbaar werk. Begrippen en theorieën waarbij werknemers het gevoel krijgen dat werken altijd leuk moet zijn, dat het perfect kan aansluiten bij hun passie en hobby, dat ze alleen nog zullen doen wat ze graag doen, zelf zullen bepalen waar en wanneer ze het zullen doen en dat het in perfecte harmonie kan met hun privéleven.

Als het enige wat we kennen welbehagen is, dan wordt het bijzonder moeilijk om een onbehaaglijke situatie te verdragen zoals we die onvermijdelijk zullen tegenkomen.

De realiteit is echter anders. En dan dreigt er gevaar. Als het enige wat we kennen welbehagen is, dan wordt het bijzonder moeilijk om een onbehaaglijke situatie te verdragen zoals we die onvermijdelijk zullen tegenkomen. Hiermee komen we tot een dreigende paradox in de wereld van HR. Het doel van een modern HR-beleid is in essentie medewerkers betrokken, gemotiveerd, geëngageerd en uitgedaagd houden. Dit doen we via competentie management, talentontwikkeling, werkbaar werk, participatie en zelfsturende teams. Trends die een uitermate positief beeld creëren van 'werken', die ook de auteur hebben beïnvloed en die heel inspirerend werken op studiedagen en workshops, maar vaak de realiteitstoets niet overleven. Het blijven vaak verhalen, storytelling, maar we slagen er niet in om dit structureel in te voeren en dit voor iedereen. De economische realiteit van de werkvloer laat dit niet altijd toe. Maar er zijn vooral tal van oorzaken bij zowel de werkgevers, de werknemers én de overheid die er voor zorgen

Wat als werken toch niet leuk was?

Paradox van de positieve psychologie in HR

Nicolas Desmet | EPO2 vzw | Avelgem

dat de massale vertaalslag naar de praktijk niet lukt. Het is dan ook een ontzuivering als in de praktijk blijkt dat je toch niet zoveel zelfsturing en regelcapaciteit krijgt als je dacht, als blijkt dat het ontdekken van je talent blijft bij die ene teambuildingsdag maar er verder geen ruimte voor is of blijkt dat participatie toch uitmondt in een beslissing achter gesloten deuren. Dit leidt tot frustratie en - bij veelvuldig voorkomen - uiteindelijk tot demotivatie, minder engagement en betrokkenheid. Het omgekeerde van wat we wilden bereiken. Hetzelfde effect kunnen we krijgen door de permanente druk op ontwikkeling en het delegeren van verantwoordelijkheden en zelfsturende teams. Ook dit kan leiden tot een verhoging van de stress en frustratie in plaats van omgekeerd. In beide gevallen zelfs tot burn-out.

De these en antithese

In het eerste deel, de these, bespreek ik de HR-trends van de laatste jaren die er van uitgaan dat werken leuk moet zijn. Trends die heel aantrekkelijk en betoverend zijn, maar waar volgens mij de slinger te ver is doorgeslagen. Op zich ook al een mooi overzicht voor de lezer. In deel twee geef ik mijn antithese, namelijk wat er in realiteit overblijft van deze theorieën. Hiervoor vertrek ik vanuit mijn ervaringen op diverse werkvloeren en bevestigingen uit recente literatuur en media. Maar om de slinger ook niet aan de andere kant te laten doorslaan, geef ik ook een idee van hoe zo'n realistisch HR-beleid, en vooral dan het ontwikkelen en coachen van medewerkers, er kan uitzien.

Een realistisch HR-beleid

Ik wil vooral de boodschap brengen dat we meer realisme aan de dag moeten leggen als het gaat om het motiveren en ondersteunen van medewerkers en dat we voldoende kritisch moeten blijven ten aanzien van de nieuwe trends vanuit de positieve psychologie. We moeten alert zijn voor paradoxen en vooral doen wat we zeggen. Ook al is dit dan niet het meest hippe en innovatieve HR-beleid op de markt en betekent dit dat werken niet altijd leuk moet zijn. Ik ben ervan overtuigd dat alle partijen er beter van zullen worden. Voor medewerkers zal de zin voor realiteit en minder druk op het ontwikkelen, op termijn bijdragen aan minder stress en burn-out. Leidinggevendens zullen er meer in slagen om hun coachende rol binnen een realistisch perspectief in praktijk om te zetten in de beperkte tijd die hiervoor mogelijk is. Het management, tenslotte, zal op termijn waardering genieten van de medewerkers voor een duidelijk, haalbaar en consequent beleid. Daarnaast zal de organisatie aan efficiëntie winnen. Een realistisch HR-beleid,

zal de tijd voor het coachen van medewerkers korter maar effectiever maken, ons heel wat studiedagen over hippe trends uitsparen en vooral resulteren in heel wat minder overleg als bij een te doorgedreven en inefficiënt participatiebeleid. Een win-win-win en een mooie paradox. Door minder op zoek te gaan naar geluk op het werk, worden we allemaal wat gelukkiger.

Auteur & contactgegevens

Nicolas Desmet is coördinator van en HR-consultant bij EPO₂ vzw. Hij versterkt sociale ondernemingen op het vlak van HR door middel van training, advies en ondersteuning. Zijn ervaring in HR start in de reguliere economie en gaat via de sociale economie naar de social profitsector, zowel in de rol van HR-verantwoordelijke in een organisatie als in de rol van HR-consultant.

nicolas.desmet@epo2.org

www.epo2.org

Referentie boek

Wat als werken toch niet leuk was?

Paradox van de positieve psychologie in HR

Nicolas Desmet

ISBN 978-90-441-3547-3

© Nicolas Desmet & Garant-Uitgevers nv

Wij vernamen het overlijden van Dirk Meulyzer op 67-jarige leeftijd. Dirk was tijdens zijn actieve loopbaan jarenlang lid van de raad van bestuur van Jongerenbegeleiding-Infomant, en vervulde een zeer actieve rol in de werking. Ook in het CAW Artevelde vervulde hij een bestuursrol.

Dirk was directeur van de vzw Centrum voor Ambulante Begeleiding (CAB) van 1993 tot aan zijn brugpensioen in 2011. Hij stond voor een zorgzaam en innoverend beleid. In eigen huis bouwde hij een stevig kwaliteitsbeleid uit en zette hij in op vlotte processen binnen de organisatie. Zijn interesse voor en deskundigheid in het ontwerpen van informaticatoepassingen waren hierbij een hele hulp. Tegelijk liet hij veel ruimte voor inhoudelijke ontwikkeling aan de pedagogisch verantwoordelijken en de teams. Tijdens zijn beleid startte het CAB met het organiseren van Leerprojecten en ABFT.

Met verdriet melden we jullie het overlijden van Vincent Vanhumbeeck, gewezen directeur en inspirator, die zachtjes van ons is heengegaan.

Triest omdat we een voorbeeld voorgoed moeten missen, dankbaar voor zijn warmte, zijn stille maar steeds volhardende kracht, vol geloof om in vertrouwen samen verder te gaan.

Samen met de andere pioniers van Jongerenbegeleiding-Infomant timmerde hij mee aan de weg voor onze jongeren en hun contexten. We mogen fier zijn om mee in zijn voetsporen te staan.

Extern stond hij mee aan de wieg van Roppov, het latere Oudersparticipatie Jeugdhulp Vlaanderen, de (bekwame) Boon, de ontmoetingsruimtes in het kader van echtscheiding en HCA Oost-Vlaanderen. In elk van deze ontwikkelingen nam Dirk een leidende rol op. Dirk stond ook voor een stevige samenwerking tussen organisaties. Hij was één van de bezielers van het samenwerkingsverband het GROB – Gents Regionaal Overleg Bijzondere jeugdbijstand – en was vele jaren voorzitter van het directiecomité. Uit dit samenwerkingsverband is een kleine 4 jaar na zijn vertrek de fusie van aPart gegroeid. We leven mee met Dirks dierbaren. We kijken met dankbaarheid terug op zijn bijdrage tot de werking en de samenwerking in de jeugdhulp.

Geert Ginneberge, voorzitter Jo-In

Terug van reis vind ik het droevige bericht van het heengaan van onze goede collega Vincent. Het treft me diep en kwam geheel onverwacht.

Vincent zal ik blijven herinneren als een minzame bemiddelaar: door z'n positie als lid van twee koepels was hij de ideale verbinding tussen al wat beweegt in onze sector en speelde die rol dan ook meer dan voortreffelijk. Loyaal als hij was overbrugde hij altijd de grote afstand tussen Lommel en Kortrijk om de bestuursvergaderingen bij te wonen. Tijdens de gezamenlijke managementsopleiding heb ik hem ervaren als heel wijs en bezorgd om het wel en wee van de gekwetste gezinnen. Ik koester met heel veel warmte de vele goede herinneringen.

Hans De Vliegheer, ex-collega

VREEMD GAAN

Wat?

Vreemdgaan is een methodiek die medewerkers uit de ene organisatie **'over het muurtje'** laat kijken in een andere organisatie.

Doelstellingen

Expertise vergroten

Elkaar beter leren kennen

Intersectorale samenwerking verbeteren

Betere ondersteuning bieden

Drie mogelijkheden

Kennismaken

Meelopen

Uitwisselen

Wie & Wanneer?

Voor alle nieuwsgierigen die werkzaam zijn in het **brede zorglandschap** in Vlaanderen & Brussel, en die ondersteuning bieden aan **kinderen, jongeren en jongvolwassenen** in kwetsbare posities.

www.vreemdgaan-wisselleren.be

sam steunpunt mens en samenleving

Op 15 maart sloot ik als afgevaardigde van Jo-In aan op het symposium omtrent het boek 'JoTa werkt' en de uiteenzetting van de werkwijze, die beoogt kwetsbare jongvolwassenen naar de arbeidsmarkt toe te leiden. De titel van het boek is op zich een kwinkslag. Zoals ik te weten ben gekomen werkt namelijk niet alleen de aanpak, maar wérkt ook een groot deel van het participierend doelpubliek na doorlopen van het project. Het boek is op te vatten als het relaas van het project, samengevat in 7 bondige hoofdstukken waarvan vooral de getuigenissen lezen als een trein. Het is een heel transparant schrijfsel geworden, dat zichzelf niet wil zien als een blauwdruk maar wel als een voorbeeld: 'Zo hebben wij het gedaan, als je wil kan jij ook iets dergelijks op poten zetten'.

De kracht van de begeleider

Die eenvoud siert maar zo eenvoudig is het natuurlijk niet. Wat mij hierin vooral bezighoudt is dat heel hard naar voor komt hoe belangrijk de persoonlijke gedrevenheid van begeleiders en organisaties is. De centen moeten uiteindelijk van bovenaf komen, maar al het denkwerk, alle concrete acties om het uiteindelijk doelpubliek te bereiken zijn de verdienste van de sector en de gedreven mensen die zich erin bevinden.

Het enige waar ik als lezer dan ook maar op kan hopen is dat dit bewustzijn ook vigeert daar waar de centen vandaan moeten komen en dat de overheid, en specifiek de toekomstige minister van Werk, hier werk van maakt. Dit is nodig! Projecten als dit, die klaar en duidelijk hun nut bewijzen, dienen gesteund en bestendig te worden. Ik ben als burger dankbaar dat er mensen en organisaties in de sociale sector zitten die de moeite nemen om de mazen in het net te traceren en te dichtten, niet altijd wetende waar ze uit zullen komen. Zonder zekerheid, als pioniers.

De kracht van samenwerking

JoTa toont aan dat samenwerking tussen verschillende partners loont. VDAB, OCMW en vzw aPart sloegen voor het project de handen in elkaar, zich er van bewust zijnde dat de versnippering van kennis omtrent trajecten enkel maar tot onoverzichtelijkheid en uitval leidt. Samen sta je effectief sterker wordt hier getoond, met respect voor de eigenheid van elke partner. De kracht van aPart zit hem specifiek in het omgaan met de doelgroep, daar waar de andere partners een betrokken kader en doorverwijsfunctie hebben. Dit wederzijds respect en de open communicatie tussen de partners stralen uiteindelijk ook af op de doelgroep zelf, die zich goed gehoord, opgevolgd, omkaderd weet, minder tegenstrijdige boodschappen krijgt of zich op het matje geroepen voelt.

De link met armoede

Het project legt de link tussen de doelgroep en armoede zichtbaar op tafel. De doelgroep wordt getekend door generatiearmoede. In die zin kan je JoTa ook zien als een vorm van armoedebestrijding. Bij een intake worden dan ook slechts drie voorwaarden gesteld: geen (effect van) druggebruik op de werkvloer, een woonst, (telefonisch) bereikbaar zijn. Lager kan je de drempel niet leggen. Het project wil via werkpleklers die moeilijk te bereiken jongeren de kans geven heel concreet iets op hun cv te zetten, bijvoorbeeld 'ik kan met een heftruck rijden'. Als buitenstaander lijkt dat niet wereldschokkend maar voor een deelnemer aan het project kan dit wel een wereld van verschil betekenen. Dit kan zijn eerste werk gerelateerde ervaring betekenen en de leegte op zijn cv doorbreken.

Werkpleklers

Gezien aan werkpleklers gedaan wordt is het vinden van geschikte samenwerkingspartners heel belangrijk. JoTa is gestart in Oudenaarde, waar het een partner heeft gevonden in Belgapack, een bedrijf dat paletten assembleert. Belgapack bleek een uitstekende partner in die zin dat de taakhoud vrij laagdrempelig is maar toch doorzettingsvermogen en precisie vergt. Het bewustzijn was er ook meteen bij de leidinggevende dat het bedrijf niet afhankelijk mag zijn van de output die het project genereert. Naar de toekomst toe is het van belang dat ook andere bedrijven zich aangesproken voelen om een deel van hun werking uit te lenen aan dergelijke projecten. Het gaat dan specifiek om bedrijven die ruimte en tijd kunnen bieden om een dergelijk project te laten lopen. Alles wat geproduceerd wordt in het kader van het project is winst vermits er bijna geen kosten verbonden zijn aan de werkkrachten. Voorwaarde is dat het bedrijf werk op overschot heeft dat niet met strakke deadlines op haar uitvoering ligt te wachten. Intussen is het JoTa project ook gestart in Aalst, waar het nog op zoek is naar definitieve samenwerking met een bedrijf. Ik hoop dan ook dat tussen de lezers van dit artikel ergens een werkgever zit die denkt 'en waarom ook niet?'. Het zijn die bedrijven die nodig zullen zijn om armoede en werkloosheid uit te sluiten en mensen te omarmen.

Wie het boek wil bestellen vindt hier de link: http://www.vzwapart.be/vzwapart_jota_bestelformulier_boek_jota_werkt.php

Benjamien Calsyn | vzw Jo-In | Gent

Auteur en contactgegevens

Benjamien Calsyn

vzw Jo-In

Koepelverantwoordelijke en eindredacteur

benjamien@jo-in.be

Referentie boek

Vzw aPart, OCMW, VDAB (2018). *JoTa werkt, de zoektocht van kwetsbare jongeren op de arbeidsmarkt*. Antwerpen: Garant.

Cartoon van Roman, Jeugdbelevenis

op basis van ervaringen van jongeren actief binnen Cachet

Belofte maakt schuld... HERSENSPINSEL

Hans Paredis | vzw De Patio | Brugge

Ik had mij voorgenomen om het te hebben over Kyra Gantois, en ik zal dat dan ook doen – zij het met enige vertraging. Ik wil het hebben over Kyra Gantois, niet omdat zij voortrekker is van de klimaatspijbelende scholieren – al is dat onderwerp misschien ook wel een hersenspinsel waard – maar wel omdat ze in interviews in De Morgen, in Humo en op Radio 1 open en met moed getuigde over haar moeilijke jeugd en over de jeugdhulp die ze kreeg. Ze vertelt hoe ‘haar ouders niet goed voor haar zorgden’ en hoe ze daardoor op jonge leeftijd in een begeleidingstehuis terecht kwam. Later verhuisde ze als pleegkind naar haar opa en diens nieuwe partner (‘Bonnie’). Ze vertelt ook hoe ze als kind en jongere gepest werd omwille van haar verblijf in de jeugdzorg en in een pleeggezin. Juist het feit dat ze er vroeger voor gepest werd, sterkte haar in het besef dat ze hierover moest vertellen om het stigma en de vooroordelen te ontkrachten. Bottomline in het verhaal van Kyra is dat opgroeien in een pleeggezin, opgroeien met jeugdzorg, haar gemaakt heeft tot de persoon die ze nu is, die doet wat ze nu doet, waar ze eigenlijk tevreden over is en waar ze zelfs best fier op is (en haar ‘Bonnie’ ook).

Ik stel vast dat meer en meer jongeren durven getuigen in de media over hun ervaringen in en met de jeugdzorg, zelfs zonder dat ze daarbij kiezen voor een geanonimiseerde getuigenis. Dat dit gebeurt is volgens mij één van de grootste veranderingen van de (kijk op) jeugdzorg van de voorbije jaren. Toen ik jong was en opgroeide in Lommel, vlakbij jongenstehuis Pieter Simonon, waarschuwden mijn ouders voor die jongens uit ‘het gesticht’ die toch vooral marginaal en crimineel waren. Gaan spelen met deze jon-

gens was out of the question. Ik leefde me toen niet in in het perspectief van een geplaatste jongen in Pieter Simonon, maar ik kan me voorstellen dat het opgroeien met dergelijke vooroordelen niet gemakkelijk is in een kleine gemeente.

Het leven zit vol toeval, en na wat omzwervingen ben ik ‘geland’ in een huis in Sint-Amandsberg, opnieuw op een steenworp van een voorziening uit de jeugdzorg. Maar de tijden zijn veranderd: de meisjes van Stappen doen mee aan de Tragewegenwandeling in de buurt, organiseren een zomerterras, participeren aan het buurtfeest annex rommelmarkt. Deze blik naar buiten, naar de samenleving, van zowel de jeugdzorg als van de jongeren zelf, is zeer waardevol. Of de verhalen van de jongeren dan positief zijn, of negatief, of een mix van beide is daarbij bijkomstig. Belangrijkste is dat ze gehoord worden en dat ze niet resulteren in stigmatisering, maar in bewustwording en verbreding van de kijk op jongeren, op hun problemen en op de manier waarop met die problemen wordt omgegaan. Daar draagt ook Kyra Gantois met haar verhaal aan bij. En zo zorgt ze mee voor een warmere samenleving, ook al spijbelt ze elke donderdag voor het tegendeel.

Auteur & contactgegevens

Hans Paredis

vzw De Patio

Elf-Julistraat 32

8000 Brugge

hansparedis@depatio.vzw.be

Vormingsaanbod Informant

BASISOPLEIDING – OMGAAN MET VERONT- RUSTING

Gent – 23 & 30 september & 14 oktober 2019

PARTICIPATIEVE BASISHOUDING

Gent – 26 september 2019

KOPP – TWEEDAAGSE NAJAAR 2019

Gent – 27 september & 4 oktober 2019

HELP, MEDEWERKERS MET BURN-OUT

Gent – 1 oktober 2019

VERBINDEND COMMUNICEREN MET KINDE- REN EN JONGEREN

Gent – 8 & 22 oktober & 5 november 2019

MET GOESTING AAN HET WERK BLIJVEN

Gent – 10 & 22 oktober 2019

VEERKRACHTIGE NETWERKEN – OVERBODI- GE HULPVERLENING

Gent – 10 & 17 & 18 & 25 oktober & 7 november 2019

BASISOPLEIDING DUPLO

Gent – 11 oktober & 8 november & 13 december 2019

OPLOSSINGSGERICHT WERKEN MET NIEUW SAMENGESTELDE GEZINNEN EN CO-OUDE- RSCHAP

Gent – 15 oktober 2019

SORRYBOX 2.0: OMGAAN MET PROBLEEM- GEDRAG & HERSTEL NA CONFLICT

Gent – 15 oktober 2019

BASISOPLEIDING AUTONOOM WONEN

Gent – 17 & 24 oktober & 14 november 2019

PRAKTIJKDAG CIRCULAIRE VRAGEN STELLEN

Gent – 21 oktober 2019

EMOTIECOACHING IN DE JEUGDHULP

Gent – 05 & 19 november & 3 december 2019

KORT EN BONDIG SCHRIJVEN IN DE HULP- VERLENING

Gent – 15 november 2019

GOED INSCHATTEN VAN EMOTIONELE ONTWIKKELING (SEO)

Gent – 21 & 28 november 2019

BOUNCE – VERSTERK DE VEERKRACHT VAN JONGEREN EN HUN OMGEVING

Gent – 25 & 26 & 27 november 2019 + terugkomdag

CRISIS EN CONFLICT IN JE TEAM

Gent – 28 november & 12 december 2019

VERDIEPING -- OMGAAN MET VERONTRUS- TING

Gent – 2 & 16 december 2019

BASISOPLEIDING HERSTELGERICHT WER- KEN

Gent – 5 & 6 december 2019

Kijk op www.jo-in.be voor meer vormingen

Inhoud

Thema: Klimaat

---

04 Met vzw O2 gaan we voor minder CO2

Dieter Durnez et al.

05 Good practices klimaat

De Loods, Home Magnolia, Oranjehuis, Ruyskensveld, Huis Ter Leye, De Walhoeve

Thema: Gezondheid

---

06 Gezonde Gasten

Anneleen Allaert

11 Netwerk gericht werken

Annick Dobbelaere

Andere artikels

---

18 Zakelijk of relationeel hulpverleners?

Henk Vandaele

23 Smart Ateljee

Evy Vankeirsbitck

24 Elke leerling een eigen lat?

Lieven Boeve

28 Wat als werken toch niet leuk was

Nicolas Desmet

Aankondigingen

---

30 Overlijden

Vincent Vanhumbecq, Dirk Meulyzer

31 Vreemdgaan

SAM

Vaste rubrieken

---

32 Boekbespreking

Benjamien Calsyn

34 Jeugdbelevens

Cachet vzw & Roman

35 Hersenspindel

Hans Paredis

36 Informant

Agora verschijnt 4 keer per jaar // Afgiftekantoor Gent X // Mail 3/4558_P409257
Een tijdschrift van vzw Jongerenbegeleiding-Informant // Neermeerskaai 59A 9000 Gent //
V.U.: Geert Ginneberge